Theo Knippenbergs

Bb

Bulkboek®
DIGITAAL
literaire klassieken - reeks 18e eeuw

imaginaire reisverhalen uit de 18e eeuw

Een reis door het Apenland

door J.A. Schasz M.D.

imaginaire reisverhalen uit de 18e eeuw

Een reis door het Apenland

door J.A. Schasz M.D.

Inhoudsopgave

	Inleiding	3
1	Door lang delibereren, alles verloren	6
2	De overhaaste vlucht	8
3	De gestrenge vervolging	9
4	De lastering	10
5	De omzwerving	11
6	Het Apenland	12
7	De verheffing zonder verdiensten	14
8	Het groot ontwerp	16
9	De vergaderingen	18
10	Het reces	21
11	De apenstaart	23
12	De staatkundige raad	24
13	Vuilaardige opstoking	25
14	Het lichamelijk onderzoek	26
15	De gulle presentatie	28
16	De verzoekschriftschrijver	29
17	Het onweer en een kwaad wijf	30
18	De verachte vrouw	31
19	De staatslist	32
20	Het verzoekschrift	33
21	Het pikpleistertje	35
22	De verdenking	36
23	De verwondering	37
24	De edelmoedigheid	38
25	De algemene afkapping	40
26	De apenvreugd	41
27	De ordening	42
28	De vrijwillige afzetting	43
29	De volksellende	45
30	Het zieltogende apendom	46
31	De ontwaking	47

Podcast: Een reis door het Apenland als spiegel van onze moderne samenleving.
Vier studenten Nederlandse Taal en Cultuur aan de UvA actualiseren het werk van Gerrit Paape, in deze podcast.

Op **Spotify** vind je nog een driedelige Podcast onder de titel *Reize door het Aapenland.*

Meer lezen op Literatuurgeschiedenis.org
- over de schrijver
- over literatuur als politieke satire
- over Imaginaire reisverhalen

Colofon

Dit bulkboek is gebaseerd op de geannoteerde uitgave van Dr. Buijnsters uit 1967 en op de bekorte bewerking door Leonard de Vries uit 1988.

© 2012 Stichting Bulkboek

De illustraties komen – voorzover wij konden achterhalen – uit het vrije domein op internet.
Dit bulkboek is vormgegeven door Natascha Frensch (www.natascha-frensch.nl) en samengesteld door Theo Knippenberg voor BruutTAAL Educatieve Uitgeverij (bulkboek@bruuttaal.eu)
Dit Bulkboek is mede tot stand gekomen dankzij de steun van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands letterenfonds
dutch foundation for literature

In de achttiende eeuw werd de moderne mens geboren

In de achttiende eeuw werd voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid alles kritisch onderzocht wat voorheen argeloos werd geloofd. Eeuwenoude waarden werden ineens ter discussie gesteld: geloof en samenleving, opvoeding en onderwijs, liefde en huwelijk. De mens ging zijn verstand gebruiken en nadenken over alles wat hij tot dusver klakkeloos had aangenomen. Veel zekerheden werden aangetast, veel taboes doorbroken en op allerlei gebied voltrokken zich ingrijpende veranderingen - *het tijdperk van de Verlichting* was aangebroken.
De moderne wetenschap, geleid door natuurkundigen als Newton en Huygens, eiste wetenschappelijk bewijs in plaats van blind geloof en bijgeloof. De bijbel verloor zijn ereplaats in elke boekenkast aan een nieuw soort naslagwerk; de Encyclopedie. Door de nieuw verworven kennis zo breed mogelijk in de samenleving te verspreiden, zou de samenleving beter worden, en zeker ook eerlijker.

De Verlichting was namelijk een levenshouding die streed tegen religieuze en politieke onderdrukking. De burgerij begon voor haar rechten op te komen en wilde betrokken worden bij het plaatselijke en landelijke bestuur, vooral in landen met een absolute vorst. Kleinere en grotere revoluties waren daarvan het gevolg, zoals de Amerikaanse vrijheidsoorlog en in de Franse Revolutie, waarin voor het eerst de leuze ‘vrijheid, gelijkheid en broederschap’ werd geuit en de Rechten van de Mens werden geformuleerd.

Een nieuwe literatuur

Ook in de literatuur was de invloed van de Verlichting merkbaar. De moderne roman, zoals we die nu nog steeds kennen, werd toen geboren. Niet langer waren de hoofdrollen weggelegd voor koningen en ridders of priesters en heiligen. Voor het eerst gingen romans over gewone mensen uit alle lagen van de bevolking, beschrijvend wat deze beleefden, waarbij niet alleen aan hun daden, maar ook aan hun innerlijk leven aandacht werd geschonken. Het mooiste Nederlandse voorbeeld daarvan is *Sara Burgerhart*.

Een ander populair genre werd het reisverhaal. in een tijd waarin reizen per koets of schip nog moeizame en kostbare ondernemingen waren, was het reisverhaal de manier waarop mensen thuis kennis konden nemen (en konden leren) van andere landen en andere culturen.

Imaginaire reisverhalen

Bijzonder populair werden in de Verlichting ook vooral de imaginaire reisverhalen Dat zijn verzonnen reisverhalen, die dus niet echt zijn gebeurd. Meestal zijn ze in de eerste persoon gesteld, en gaan ze door voor een reisverslag van de hoofdpersoon. Kenmerkend voor veel van die imaginaire reisverhalen is dat ze uitvoerig details vermelden zoals data, afstamming en geografische bijzonderheden, om daardoor de lezer de indruk te geven dat hij een authentiek reisverslag leest.
Deze suggestie wordt vaak nog versterkt doordat de uitgever vooraan in het boek uitlegt hoe hij door een gelukkig toeval het manuscript in handen kreeg en hoezeer hij zich moreel verplicht voelde om deze wonderbaarlijke reiservaringen met de lezers te delen. De meestal anonieme auteur doet daar vaak nog een schepje bovenop door te verklaren de waarheid en niets dan de waarheid te hebben geschreven.
De meeste van deze imaginaire reisverhalen werden niet uitsluitend ‘ter vermaak’ geschreven. Vaak zat er een ‘boodschap’ in verwerkt, een sociale, politieke of religieuze boodschap. En even vaak is die ideële boodschap belangrijker dan het feitelijke verhaal.

Beroemde imaginaire reisverhalen uit de wereldliteratuur zijn *Gullivers Reizen* en *Robinson Crusoe*. Beide verhalen zijn een aanklacht tegen de zeden en gewoonten van die tijd en stellen de hele mensheid aan de kaak. Het zijn twee voorbeelden van maatschappijkritiek in de vorm van een satire.

Reis door het Apenland, een meesterlijke satire.

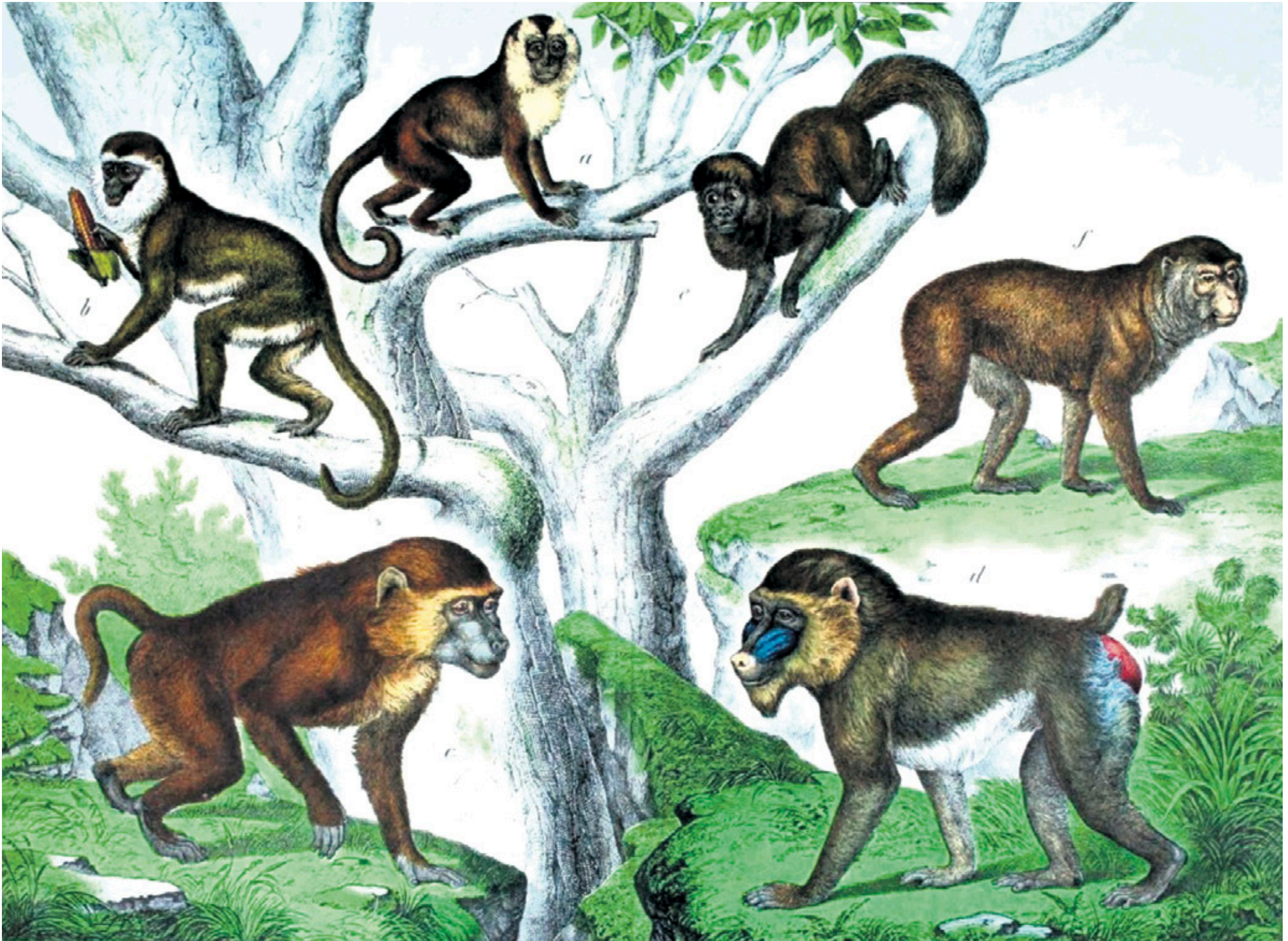
Een van de mooiste Nederlandse imaginaire reisverhalen is *Reize door het Aapenland*.
Toen het verhaal in 1788 verscheen, was Nederland verwikkeld in politieke twisten tussen de patriotten en de prinsgezinden, de orangisten. In 1781 had de beweging van de democratische patriotten zich in een pamflet, getiteld *Aan het volk van Nederland*, tegen het bewind van de onbekwame stadhouder prins Willem V gekeerd.
In 1786 kwam het tot hevige botsingen tussen de patriotten en orangisten. Toen Pruisische troepen vanuit Duitsland onze toenmalige prinses Wilhelmina te hulp kwamen, moesten duizenden patriotten, onder wie de schrijvers Betje Wolff en Aagje Deken (van *Sara Burgerhart*) en andere toendertijd bekende schrijvers als Pieter 't Hoen en Gerrit Paape, vluchten naar het buitenland.
In die roerige tijd werd *Reize door het Aapenland* geschreven.

De auteur: Wie is J.A. Schasz M.D.?

De titelpagina van *Reize door het Aapenland* vermeldt als auteur: J.A. Schasz M.D., dus blijkbaar een Doctor in de Medicijnen. Er stonden al verscheidene publikaties op zijn naam, waaronder een tiental satirische kluchtspelen, een imaginair reisverhaal *Reize door het Wonderland* (1780) met een patriottisch politieke tendens, en nog enige andere werken. Blijkbaar dus een nogal bekende auteur. Maar wie was deze J.A. Schasz M.D.? Ondanks veel onderzoek is men daar bijna twee eeuwen lang niet achter gekomen. Tot voor kort meende men op aannemelijke gronden dat Schasz het pseudoniem was van de toendertijd beroemde schrijver en journalist Pieter 't Hoen. Pas eind 1986 meldde Dr. Buijnsters (die enkele jaren eerder het verhaal had teruggevonden en geannoteerd opnieuw deed uitgeven) dat het ging om de even beroemde patriottische auteur Gerrit Paape.
Naast tal van argumenten leverde Dr. Buijnsters ook een overtuigend bewijs. In het in 1796 verschenen boekje *Vrolijke Reis van een Engelschman door Holland*, uit het Engels vertaald en bewerkt door Gerrit Paape, maakt die Engelsman - volgens een door Paape ingelast verhaal - in Leiden kennis met ene doctor Schasz, die in Parijs had gewoond en die, bejaard als hij was, graag voor zijn dood 'de Bataafsche Vrijheid in volle kragt op haaren troon begroeten' wilde. Uiteraard omdat hij nieuwsgierig was naar de uitwerking van de patriottische idealen van destijds. Dat viel blijkbaar lelijk tegen, want '*Van de grenzen af, tot in het middenpunt van zijn Vaderland toe, had hij niet anders gedaan dan lachen en hoofdschudden! - Dikwijls dacht hij nog aan zijn REIS DOOR HET LAND DER AAPEN en stond over zijn eigen voorspellingen verwonderd.*'

Waar drijft het verhaal de spot mee?

Wat hekelt de satire *Reize door het Aapenland* eigenlijk? Buijnsters ziet als hoofdthema 'de ontmaskering van het schijn-Patriottisme.' Maar je kunt daaraan direct de 'verdeeldheid onder de patriotten' toevoegen, en ook wel hun eindeloze debatten en vergaderingen, de intriges, het ompraten en bedotten van de massa waaraan sommigen zich schuldig hebben gemaakt. Daar steekt Paape alias Schasz op felle wijze de draak mee. Toch toont hij zich ondanks zijn vaak bijtend sarcasme ook een verlicht filosoof en dat siert hem. Hoe meesterlijk hanteert hij de taal en hoe spaarzaam is hij met bijvoeglijke naamwoorden, waaraan andere werken uit de 18e eeuw zich vaak zo extreem te buiten gaant.
Het boek wemelt van de symbolen, dubbelzinnigheden, woordspelingen, uitdrukkingen uit de bijbel of catechismus, juridische termen en getallensymboliek. Speels en raak jongleert die doctor Schasz daarmee. Als tegen het gruwelijk einde van het boek alle apen in concentrische kringen zitten daagt Schasz de lezer uit hun aantal te berekenen op grond van de gegevens die hij hem verschaft. Leuk vind ik dat Dr. Buijnsters, in een tijd waarin mensen nog geen personal

computer hadden, het universitair rekencentrum te Nijmegen heeft verzocht een computer deze berekening te laten uitvoeren. De uitkomst: 16209870002878315 apen. Gelijkmatig verdeeld over de hele aardoppervlakte, aldus de computer, komt dat neer op 32 apen per vierkante meter!

Bewerking en bekorting

Voor deze bulkboek-uitgave heb ik mij gebaseerd op de geannoteerde uitgave van Dr. Buijnsters uit 1976 en op een bewerking van Leonard de Vries uit 1988. Net als De Vries heb ik het oorspronkelijke verhaal iets korter gemaakt, en daarmee voor moderne lezers toegankelijker, voornamelijk door twee passages weg te laten: de vergadering van de kermisgasten, die met apen werken en verontrust zijn dat ze hun broodwinning verliezen als ze horen wat men in Apenland van plan is; en de ontmoeting met de ‘pasquillenschrijvers’, die op bestelling klaagliederen, jubelzangen en pamfletten pro of contra schrijven als men maar betaalt. Deze twee typisch 18e-eeuwse uitweidingen deden mijns inziens voor 21e-eeuwse lezers eerder afbreuk aan het verhaal dan dat ze iets toevoegden aan deze verder zo meesterlijke Nederlandse satire uit het tijdperk van de Verlichting.

Peter Marteau, Keulen, 2012

Door lang delibereren, alles verloren

Hoe het kwam weet ik volstrekt niet, maar wiskundig zeker is het dat mijn wijf, mijn dienstmaagd, mijn paard en mijn hond bijna op één en hetzelfde ogenblik in het water vielen.
Het toeval wilde dat zij alle vier in een zodanige richting kwamen te liggen, dat ik er slechts één van redden kon, dat de drie overigen noodwendig moesten verdrinken en dat de keuze wie van de vier te redden, geheel aan mij was overgelaten.
Zodra ik aan de waterkant kwam, waar mijn vier dierbaarste panden met de dood der verstikking lagen te worstelen, schreeuwde mijn vrouw om hulp, mijn dienstmaagd stak haar lieve poezele armpjes omhoog, mijn paard beurde briesend de schone kop naar mij toe en mijn hond plaste uit al zijn macht met zijn pootjes, mij erbarmelijk aanziende.
Ik stak meer dan honderd malen mijn armen uit, nu naar deze, dan naar die kant, zonder echter bepaald toe te grijpen, want de wreedste boezemstrijd verhief zich in mijn binnenste.
Ik liep als een razende heen en weer. Nu eens stond ik aan de waterkant, in de lucht grijpende of ik vliegen ving, dan weer was ik in mijn huis, mijzelf voor de kop slaande omdat ik zo besluitloos bleef; dan liep ik weer naar het water, vervolgens weer naar mijn woning, en zo al voort.
Tenslotte wierp ik mij voorover op de grond, met armen en benen wijd van elkaar gespreid opdat ik nu eens een stellig besluit zou nemen.
Zal ik mijn wijf redden? vroeg ik mijzelf. Zeker komt zij ‘t eerst in aanmerking, - omdat ze mijn wijf is. - Maar het mens is oud en onderhevig aan al de gebreken en ellenden, die de hoge jaren vergezellen. Zal ik haar, die nu reeds het hoofd door de deur van de hemel naar binnen steekt, wederom, met gevaar van haar armen en benen uit het lid te trekken, in de onzalige wereld terug slepen? Zal ik haar nog een eindje leven bezorgen dat al knorrende en kuchende doorgebracht zal worden terwijl zij, binnen een paar minuten, met de engeltjes uit volle borst kan zingen? - Welk een barbaar zou ik dan wezen! Neen! Voor haar geluk wil ik mij graag de opoffering van de kosten van haar begrafenis getroosten! - Zij is mijn wijf, ‘t is waar! - maar juist omdat zij ‘t is, moet ik edelmoedig handelen. - Ik ben altijd in de mogelijkheid om een andere vrouw te nemen, maar ik ben niet altijd met goed fatsoen in staat om haar naar de hemel te helpen. - Dat zij dan verzuipe!
Mijn lieve engelachtige dienstmaagd, dat schone bekje met al haar overige bevalligheden eist tenminste als tweede in rang in mijn overwegingen in aanmerking te komen. - Hoe goed, hoe toegeeflijk was dat gedienstige schepseltje niet steeds! - Hoeveel zou de samenleving er niet bij verliezen? - Ach! welk een vruchtbare moeder kan zij worden! - Helaas, wanneer men nauwkeurig rekent dan liggen er misschien vijf levende wezens in ‘t water! - Dan is zij ... maar, hemel, hoe is het mogelijk dat ik mijn arme paard kan vergeten? Kostte dat schone beest mij niet over de honderd dukaten? Heeft het niet alle gouden en zilveren prijzen gewonnen, waar het ooit naar gedongen heeft? Had ik er ooit de zweep voor nodig? Schrok het ooit? Heeft het ooit gedachten gehad om op hol te slaan? Sloeg het ooit achteruit? - Mooie, gedienstige meisjes zijn overal voor een kleinigheid te bekomen, - maar zulk een paard komt nauwelijks eens in de twee jaren op de markt, en dan kost het handen vol geld! - De dienstmaagd verzuipe! - En mijn paard ...
(Hier begon mijn hond op een verschrikkelijke wijze te janken.)
Wat hoor ik? -Ach, getrouwe Fidel, gij ontroert mijn ziel door uw hulpgeschrei! - Ben ik niet alles wat ik heb aan u verschuldigd? Hebt gij niet de reeds ingebroken dieven uit mijn woning verjaagd, en de moordenaar die mij het mes op de borst zette, de hielpezen afgebeten zodat hij achterover viel en zijn dodelijke opzet niet volvoeren kon? Edele hond! Een wijf kan men altijd krijgen, een dienstmaagd kan ik overal vinden en een goed paard is op alle markten voor geld te koop, maar hoe bijster zeldzaam is uw trouwheid! - Gij, enige in uw soort! - Ja, ik zal u behouden!

(Hier liet mijn vrouw, die zeker het hoofd nog eenmaal boven water stak een zware zucht.)
Maar zal het behoud van een beest, hoe dierbaar het mij ook is, boven de redding van een mens worden gesteld?- Zal ik een echtgenote, die zo nauw aan mij is verbonden, aan de dood des verzuipens overlaten als ik haar behouden kan?
(Voornemens om op te rijzen.)
Doch, verfoeilijk eigenbelang, waarheen tracht ge mij te verleiden?
(Weer liggen gaand.)
Zal ik dan mijn lieve vrouw uit de hemel houden waar de gelegenheid zo schoon is om haar erin te krijgen. Maar mijn zoete, aardige dienstmeid, zou ik die? Maar mijn duurgekochte paard, zou ik dat? Maar mijn hond, dat getrouwe dier, zou ik? Enzovoorts.
Aldus twistte ik meer dan een uur met mijzelf zonder te besluiten. Eindelijk stond ik op en liep naar de waterkant met het voornemen om de eerste, die mij een poot of een hand, een kop of een hoofd toestak, te helpen.
Aan het water gekomen zag ik tot mijn verbazing dat mijn wijf, het paard, de meid en de hond alle vier, bij gebrek aan spoedige hulp, verdronken waren.

De overhaaste vlucht

Ik stond, met open mond, de vier lijken aan te gapen. Een menigte mensen vergaderden zich om mij heen. Velen hadden medelijden met mijn geval, maar anderen waren boos genoeg om te verspreiden dat ik hen alle vier met eigen handen in ‘t water gesmeten had: Mijn vrouw, omdat ik haar moede was en zij mij te veel in de kaart keek; mijn meid, omdat zij zwanger van mij was; mijn paard om daarvoor uitstel van betaling te verkrijgen; en mijn hond om quasi van ‘t geval een ongeluk te maken. Deze vervloekte, boosaardige redenering werd schielijk zeer algemeen voor waarheid aangenomen. Hoe is ‘t mogelijk, riep men, dat vier zo verschillende wezens op één ogenblik tegelijk in ‘t water vallen en dat men een uur lang delibereert wie men eruit zal halen wanneer men waarlijk gezind is om één ervan te behouden?
Ik riep alle heiligen tot getuigen van mijn onschuld en betoogde dat mijn delibereren, welk een wreedheid men daar ook van maken wilde, louter menslievendheid was geweest omdat ik daarmee beoogde om het waardigste voorwerp van allen te redden. Wat zou gij wel gezegd hebben, voegde ik deze schreeuwers toe, wanneer ik de hond uit het water gehaald en mijn lieve vrouw had laten verdrinken? Welk een afgrijselijk monster zou ge dan van mij hebben gemaakt!
Maar als men haat tegen iemand heeft en hem met geweld de voet poogt dwars te zetten, dan helpen de beste redenering en het schoonste bewijs niets. Vooral niet wanneer de heer, de schout, dominee en voorlezer van een dorp uw vijanden zijn zoals bij mij het geval was, want de heer had zin in mijn paard, dat ik weigerde hem te verkopen, de schout had zin in mijn dienstmaagd, die mij veel liever had dan hem, de dominee had zin in een legaat, hetgeen mijn vrouw hem gaarne maken wilde, doch waar ik mij tegen verzette, en de voorlezer had zin in mijn hond vermits hij een liefhebber van jagen was en waartoe ik hem mijn beest nimmer wilde lenen. Deze vier, alreeds op mij verbitterd, werden nu mijn doodsvijanden, want het water had hun hoop en hun vooruitzichten voor altijd verzwolgen.
Weldra werd ik in vertrouwen erover ingelicht dat het gerecht bezig was informaties tegen mij in te winnen, dat men er reeds een hoop verzameld had en dat ik binnen weinige uren gearresteerd zou worden. Ik nam derhalve het welberedeneerde besluit om mij liever in de open lucht dan onder het dak van zulk een Vierschaar te verdedigen. Ik had geen tijd om orde op zaken te stellen, want mijn kostuum pas half aangetrokken hebbende, stonden de schout en dienders reeds voor mijn deur; ik wipte over een omheining en sloeg, door sloten en moerassen, op de vlucht.

De gestrenge vervolging

Toen ik omtrent een half uur ver was, begon ik te bedenken dat ik dwaas deed met aldus door slijk en vuilnis mijn weg te nemen, vermits men zeker niet anders bedoeld had dan mij uit het dorp te verwijderen. Ik ging derhalve op mijn gemak de gewone weg, mijn noodlot betreurende. Maar al spoedig bespeurde ik dat ik mij deerlijk vergist had en men het wel degelijk op mijn persoon gemunt had. Want een zekere hoogte bereikt hebbende, keek ik eens naar het dorp terug en ziet: vier volksbenden togen uit langs vier verschillende wegen. De ene had de heer, de tweede de schout, de derde de dominee en de vierde de voorlezer aan ‘t hoofd. Eerst kon ik niet begrijpen waar deze menigte het op gemunt had. Ik verbeeldde mij dat er een onverwachte inval door de een of andere staatsvijand was gedaan en dat daarom geestelijk en wereldlijk gezag zijn rang en waardigheid (uit liefde voor ‘t algemeen en uit dringende nood) terzijde stellende, de wapens had opgevat om te helpen het vaderland te behouden.

Uit dit denkbeeld werd ik evenwel schielijk geholpen door enige maaiers en akkerbouwers, die ook op de heuvel stonden en met handgeklap uitriepen: daar komen ze!

En wat komen ze doen? nam ik de vrijheid hun te vragen. Hoezo, zeiden deze lieden, weet gij dan niet van het afschuwelijke geval, waarvan ieder de mond vol heeft?

Welk geval, mijne vrienden?

Van die dief die een paard gestolen, die zijn vrouw de hersens ingeslagen, de meid verkracht, haar een dolle hond op de buik gebonden en ze aldus tezamen in ‘t water gesmeten heeft en die er toen bij is gaan staan teneinde te beletten dat zij eruit geholpen werden.

Ik hield mij zo kordaat als ik kon op dit bericht, dat slechts een halfuur van de plaats waar ‘t gebeurd was, zulk een ijselijke gedaante had aangenomen, maar ik voelde dat ik tot in het merg mijner beenderen toe ontroerde. Wanneer ik herkend word, dacht ik, zal ik tenminste in vijfentwintig stukken gescheurd voor de Vierschaar mijner vijanden gebracht worden.

Ik bleef nog een poos zeer onverschillig staan kijken en na vastgesteld te hebben waar de mars der benden heen liep, droop ik ongemerkt af en ging rechttoe rechtaan naar de grens van mijn vaderland.

De lastering

Door al dit rechtuit gaan moest ik met niet weinig hinderlagen worstelen. Ik vond somtijds korenvelden en aardappellanden, dichte bossen en barre heiden, moddersloten en venen, gehuchten en dorpen, en het ergste van alles was dat iedereen die mij zag met verwondering vroeg: Waarop loopt die man zo rechtuit? Want niemand begreep de reden ervan.
Bespeurende dat juist datgene hetwelk ik als een middel tot mijn redding bezigde tot mijn verderf kon leiden omdat ik daardoor verdacht raakte, koos ik weer de gewone weg.
In een der herbergen, mij verfrissende, vroeg ik aan de waard of er geen nieuws was. Ja! gaf hij mij ten antwoord, maar een zeer slecht nieuws.
En wat is dat?
In een zeker dorp - de naam ben ik vergeten - is een vervloekte booswicht geweest, die alle paarden daar de hals afgesneden en al de honden vergif heeft ingegeven, en die daarboven - O gruwel! als ware dit niet genoeg - al de meisjes en getrouwde vrouwen van het dorp gewelddadig heeft verkracht, de buiken opengesneden en aldus in zee geworpen heeft.
En heeft men die booswicht in handen?
O, ware de hemel zo goed om dat toe te laten! Dan loopt hij nog vrij rond?
Waarschijnlijk, want hij heeft op een zeer zonderlinge wijze weten te ontkomen.
En op wat voor wijze?
Hij is met een gloeiende kar, door zeven vuurspuwende draken voortgetrokken, door de lucht gereden. Verscheidene boeren hebben de flikkering in de lucht gezien.
Dan zou het er slecht voor hem uitzien wanneer hij gegrepen werd?
Dat geloof ik, mijnheer. Tenminste hier op ons dorp hebben wij grote planken gereed laten maken, met grote spijkers, waarop de punten omhoog steken.
En wat zult gij daarmede doen?
Wij zullen er hem, als hij uit de lucht hierop mocht willen neerzakken, opvangen en fluks met een andere plank over hem heen schuren, zodat hij als de wol gekaard zal worden.
Maar weet ge met zekerheid, dat hetgeen men hem ten laste legt de waarheid is?
De waarheid? De waarheid? Neemt gij het voor die verdommeling op?
In 't geheel niet, mijn vriend. Ik vraag alleen maar of ge zeker weet dat die historie waar is, want dan wil ik hem ook wel helpen raspen.
Onze dominee zegt het. Hij zal er vanavond over preken.
O, dan is het zeker waar!
Ik vroeg hem naar mijn gelag, betaalde de waard, gaf hem de hand en vertrok. Hoe is 't mogelijk, dacht ik, dat aan de onschuldigste zaak zulke helse gedaanten kunnen worden gegeven? Ik richtte mijn gang naar de grenzen en stapte zonder om te zien mijn vaderland uit.

De omzwerving

Hebt gij wel geld bij u?
Dit was de eerste vraag die mij in een vreemd land gedaan werd.
Omdat gij - als gij aanspraak wilt maken op onze gastvrijheid en menslievendheid - een goede beurs nodig zult hebben om de uitwerking ervan te genieten.
Wat? Moet een ongelukkige vluchteling ...
Tenminste twee maal zoveel betalen als iemand die hier, op zijn gemak, een bezoek aflegt?
En de reden daartoe?
Is eenvoudig ten eerste omdat gij niet anders kunt, ten tweede omdat ge als een bosje zwavelstokken uit de lucht komt vallen, dat men u bij regen beschutting moet geven, en ten derde omdat wij broeders zijn.
Is hier geen weg die naar een ander land loopt?
Ja, die daar ginds is loopt naar ‘t Apenland.
Zonder aarzeling sloeg ik die weg in. Misschien, dacht ik, zal de aaplievendheid goedkoper wezen.

Het Apenland

Deze weg was verbazingwekkend lang. Ik had het gevoel de wereld uit te wandelen en inderdaad, wanneer deze weg waterpas rechtuit gelopen zou hebben en niet gebogen was naar de rondheid der aarde, ik zou gewis op een der dichtstbij gelegen sterren zijn aangeland.
Van deze reis kan ik weinig anders zeggen dan dat zij uitermate verdrietig en vervelend was. In 't begin ontmoette ik niets, doch ten slotte kwam mij nu en dan een baviaan tegemoet gelopen met dezelfde haast als waarmee een soldaat uit het leger deserteert. De weg begon hoe langer hoe onregelmatiger en woester te worden tot hij geheel ongebaand werd en ik mij in een onguur groot woud bevond.
Tevergeefs zocht ik hier naar huizen of hutten. Er was niets ter veraangenaming of verversing van een vermoeide reiziger; het enige dat ik er vond waren ongemeen lekkere vruchten van allerlei soort, en uitstekend helder water; van beide maakte ik gebruik en zette mij aan de oever van een ruisend beekje neer.
Toen ik enige tijd had gezeten hoorde ik boven mijn hoofd een stem, bijna als die van een mens, of liever als die van een welbespraakte papegaai.
Hij is 't! Hij is 't! werd er geroepen.
Wie is het? vroeg ik.
Nummer Zevenduizendachthonderdvierenvijftig! was het antwoord.
Ik was ten uiterste begerig te mogen weten wie het was, die deze uitroep boven mijn hoofd gedaan had. De boom waaronder ik mij had neergezet, was ongemeen hoog; in de top zag ik een aapje zitten, dat zeer opmerkzaam het oog op mij hield.
Wie, vroeg ik, heeft daar van Nummer 7854 gesproken?
Ik, ik, mijn allerliefste 7854tje! riep het aapje mij toe en was in een ogenblik beneden bij mij.
Ik moet bekennen dat al mijn zenuwen en pezen trilden en beefden. Een sprekend aapje, hoe is zulks mogelijk? zei ik.
Zeer wel mogelijk, mijn allerbest 7854tje! Nu gij een mens geworden bent, schijnt gij al uw geheugen te hebben verloren. Maar kom, volg mij, dan zal het

u weer te binnen schieten.
Het aapje gaf mij een poot en begeerde dat ik evenals zij die verbazingwekkend hoge boom in zou klimmen.
Dat is mij onmogelijk! zei ik. Ik klim nooit. Het aapje keek mij met verwondering aan. En ik het aapje.
Weet ge wel wie ik ben? vroeg het.
O neen! antwoordde ik zeer luchthartig.
Ik ben uw liefste! hervatte zij en vloog mij meteen om de hals, mij allerlei liefkozingen bewijzende en mij telkens ‘7854tje’ noemende.
Dit alles waren raadsels voor mij. Ik maakte allerlei gissingen om de ware toestand van zaken alhier te weten. Misschien, dacht ik, is het gevoelen der oude wijsgeren de waarheid, namelijk dat de zielen der mensen na de dood in andere lichamen, zelfs in die van beesten, overgaan en verhuizen. Dus kan de ziel van mijn verdronken dienstmaagd wel in dit aapje getrokken zijn.
Deze gedachte streelde mij, want ik hield veel van het meisje.
Maar, dacht ik verder, wanneer mijn lieve dienstmaagd hier is, dan is het zeer wel mogelijk dat ik er ook mijn vrouw zal vinden en dan: O wee, O wee!
Waar is mijn vrouw? vroeg ik haastig.
Uw vrouw? antwoordde het aapje met enig misnoegen, ik heb toch zeker de voorrang?
Die zult gij altoos hebben. Ik vraag slechts waar mijn vrouw is.
Die is op de achtentachtigste boom hier vandaan.
En hoe heeft zij het?
Oud, ongemakkelijk en knorrig, mijn lieve 7854tje! Zoals het altijd met haar was.
En leeft zij daar zo alleen?
Ze zit vaak in een groot gat aan het worteleinde van de boom, waar deze of gene haar enkele gekraakte okkernoten toesmijt, want zij kan ze zelf niet meer kraken.
Dat weet ik, maar, in hemelsnaam, zeg mij toch, is zij ook een aap?
Zo lelijk als er ooit een aap geweest is.
Dit nieuws was mij gans niet aangenaam. Goede hemel! zuchtte ik bij mijzelf, had ik mij maar liever gevangen laten nemen!

De verheffing zonder verdiensten

In weerwil van de tederste liefkozingen van mijn ex-dienstmaagd bleef ik zo koud als ijs. Een duchtig bewijs dat ik nimmer de ziel, maar wel het lichaam van mijn gedienstige bemind had. Ik maakte duidelijk dat ik wegens mijn verre reis uiterst vermoeid was en rust behoefde. Mijn aapje geleidde mij daarop naar een grote holle boom met allerlei pluimen en dons gevuld, waarin ik mij te rusten begaf. Ik had verscheidene uren werk voor ik in slaap geraakte. De verhuizing van mijn vrouws ziel maalde mij onophoudelijk door het hoofd. Ik herinnerde mij al de rechten en wetten, die over het huwelijk handelden en probeerde uit te vinden of ik die oude knorrige aap als mijn echtgenote moest

erkennen. In elk geval, dacht ik, heb ik ziel en lichaam getrouwd, en het voornaamste deel waarom men trouwt, het lichaam namelijk, is er niet ...
Maar, dacht ik, aan de andere kant, elk land, elke staat heeft zijn eigen bijzondere gewoonterecht, privileges en andere voorrechten, wie weet of men hier het voornaamste deel niet als het geheel aanmerkt en dat men derhalve de ziel van mijn wijf zal houden voor mijn gehele wijf?
Eindelijk viel ik in slaap, uit hoofde van mijn grote vermoeidheid, en naar schatting moet ik tenminste twaalf uur geslapen hebben zonder in die tijd wakker te zijn geworden.
Toen ik wakker werd waren er zeker meer dan tienduizend bavianen en apen om mij heen vergaderd, die mij allen tegelijk, zodra ik mijn ogen in het rond sloeg, als uit één mond toeriepen: welkom, welkom 7854!
Deze eerbiedwaardige welkomstgroet werd dadelijk gevolgd door het toesteken der poten, die ik, fatsoenshalve, niet kon nalaten met een vriendelijke handdruk te beantwoorden. Tot besluit van deze complimenten kwam er een deftige baviaan naar mij toe, die na zijn buiging gemaakt te hebben, mij aldus toesprak:
Gij Nummer 7854! die het bijzonder voorrecht genoten hebt om door de goden van een baviaan in een mens hervormd te worden en die stellig met het baviaanlievend oogmerk om uw mede-apen insgelijks in mensen te herscheppen, bent wedergekeerd, gij zijt ons allen hartelijk welkom! Uit naam der ganse apenmaatschappij ben ik gelast geworden om u, die tot dusverre Nummer 7854 zijt geweest, het Nummer Zeventien aan te bieden, niet twijfelende dat gij een gevoel van waardigheid zult hebben nu het ganse apengeslacht u bij deze gelegenheid hulde betuigt.
Deze toespraak verbijsterde mij geheel en al. Ik verstond er de zin niet van, al bespeurde ik duidelijk dat men mij hogelijk vereerde en mij een hoge waardigheid opdroeg, en een zekere dankbaarheid van mij verwachtte. Maar tevens begreep ik dat ik in deze situatie ook deerlijk kon misgrijpen wanneer ik niet meer inlichtingen over het een en ander had.
Met een vriendelijk gebaar en een beleefde buiging, mij naar de redenaar kerende, verhief ik mijn stem en begon aldus:
Mijne heren!....
Dit woord was nog maar nauwelijks van mijn lippen of al de apen schaterden zo luid dat ik meende er doof van te worden.
Ik keek verbaasd in het rond.
Ge behoort (aldus fluisterde de baviaanse redevoerder mij in het oor) ‘mijne apen’ te zeggen, het andere is hier een scheldnaam.
Ik bedankte hem en vervolgde aldus:
Mijne apen!
(De ganse vergadering boog.)
Omdat mij meegedeeld wordt dat ik uit een baviaan in een mens herschapen ben en het mij toeschijnt dat men om die reden een meer dan gewone aandacht op mijn persoon vestigt, betuig ik in de eerste plaats daarvoor mijn hartgrondige dank-erkentenis.
(Ik maakte een diepe buiging. Alle apen deden insgelijks.)
Dan, mijne apen, aan de andere kant vind ik mij in de grootste verlegenheid vanwege mijn jammerlijke onkunde, want ik weet in het geheel niet waarin de titel of waardigheid, welke uwe aapachtigheid aan mij gelieft op te dragen, bestaat. Ik neem daarom de vrijheid uwe aapachtigheid vriendelijk te verzoeken mij hierover nader te informeren alvorens deze te aanvaarden.
De ganse gemeente verwonderde zich over deze lompe onwetendheid van mij, want, zeiden zij, de kleinste aap, die nog aan de navelstreng hangt, weet het! Velen trokken de neus op, anderen schudden de kop en de meesten vertrokken met zichtbare blijken van verontwaardiging. Ik kon het niet helpen.
De redenaar greep mij bij de hand en leidde mij, zonder één woord te spreken, naar zijn huis, dat wil zeggen, naar zijn boom, waar ik met veel moeite tegenop klom.

Het groot ontwerp

Toen ik mijn begeleider tot bijna in de top van de boom gevolgd was, wees hij mij met een uitgestrekte poot de tak aan waarop ik mij moest neerzetten.
Toen ik zat, onderhield hij mij over het voorgevallene. Hij verwonderde zich ten zeerste over mijn onkunde.
Immers, zo zei hij onder andere, weet gij tenminste dat algemeen gebruik onder ons dat wij elkaar door nummers, in plaats van namen, onderscheiden. Dus ben ik Nummer Een, mijn buurman in die boom is Nummer Zestienhonderd, die daar Nummer Vijfhonderdtweeëntachtig, en zo voort. En dus hebt gij, toen ge nog in de okkernotenboom op de berg woonde, altoos Nummer Zevenduizendachthonderdvierenvijftig geheten. Dit weet gij immers wel.
Ik bekende dat ik mij daarvan niets herinnerde.
Vergeten dan de apen, vroeg hij, wanneer zij mensen worden, dat zij apen zijn geweest?
Zeker, antwoordde ik, tenminste onder het mensdom waarmee ik heb verkeerd. Daar vond men het zelfs erg kwalijk wanneer men hen eraan durfde herinneren dat zij ooit apen geweest waren. Dit gaat zelfs zo ver, dat mensen die buiten de menselijke gedaante in wezen apen zijn en in alle dingen hun aapachtigheid doen uitblinken, het voor de grootste belediging houden wanneer men hen apen durft te noemen - vooral als zij in een hoge stand geplaatst zijn.
Ge zoudt mij welhaast doen afschrikken van het grote Plan, dat het apendom besloten heeft alhier ten uitvoer te brengen.
En waarin bestaat dit plan?
Om deze apenmaatschappij tot de rang van een mensenmaatschappii te verheffen. Dan, vermits dit alles in uw afwezigheid geschied is, zal ik de eer hebben u daarover nader te onderrichten.
De eer zal aan mij wezen, heer Baviaan!
Enige baviaantjes en aapjes, door het mensdom gestolen en naar het Land der beschaafdheid overgebracht, hadden het middel gevonden om aan de handen van hun meesters te ontsnappen en wederom veilig onder ons te komen. Deze teruggekeerden verhaalden ons hun lotgevallen. Ze waren op bijna alle kermissen geweest. Ze waren op paarden zowel als op honden en beren gezeten door de voornaamste steden rondgereden. Ze hadden in allerlei kleertjes van heertjes en juffertjes op de straten gedanst - in één woord, ze hadden gelegenheid gehad om de hoogste adel en het laagste uitschot van nabij te leren kennen. Aan die gelegenheid kan het hun niet ontbroken hebben. Ze hadden zelfs het geluk gehad door prinsen en graven bezocht te worden. En dan, het voornaamste waarvan zij melding maakten, was de voortreffelijkheid,waarmee het mensdom in bijna alle zaken boven de apen uitmuntte.
(Mijn borst begon niet weinig te zwellen.)
Ze gaven ons een kleine schets van de voortreffelijkheid van de constitutie, regeringsvorm, godsdienst, zeden, gewoonten, plechtigheden enzovoort, die onder het mensdom ontstonden, en lieten niet onduidelijk blijken dat dit alles ook onder ons apen ingevoerd kan worden. En waarom niet? Want, welbeschouwd zijn wij immers ook mensen?
(Ik verwonderde mij.)
Ge verwondert u, Nummer Zeventien? Ik hoop immers niet dat de menswording meebrengt om met verachting op uw natuurgenoten neer te zien?
Neen, neen! Maar het is er wel een gevolg van. Doch verschoon mijn zwak geheugen - zijn de apen ook mensen?
Hebt ge dan nooit de volksspreuk gehoord dat de apen wel spreken kunnen maar niet willen? En hebben uw catechismussen u niet geleerd dat alle dingen als een ketting aan elkaar hangen? Dat men dus, van een zandkorrel af tot een engel toe een bijna onmerkbare trapsgewijze opklimming vindt?
Men heeft dit duizend malen geschreven.
Weet gij dan niet dat een aap het dichtst bij de mens komt en dat, wanneer uw natuuronderzoekers ons recht wilden doen en zij niet bang waren voor uw godgeleerden, zij ons even goed mensen zouden moeten noemen als zij de naam van dier aan een veeltakkige zeeplant geven?
(Ik stond verwonderd over de biologische kennis

en rechtsgeleerdheid van deze baviaan en kon niet anders dan hem toegeven dat de apen ook mensen waren. Nog een andere last viel mij van het hart. Ik bemerkte namelijk uit zijn redenering dat de verhuizing der zielen en dus ook de verhuizing van de ziel van mijn vrouw hier geen geloof vond.)

Wat belet ons derhalve om uit die woeste en onbeschofte staat, waarin wij gedompeld liggen, de kop op te beuren en mensen te worden? Dat wil zeggen - om aan die grote ketting enige schakeltjes omhoog te klimmen?

Niets!

Zijn niet vele bavianen en apen, die hier niet in tel waren of die uit hoofde van hun wangedrag, domheid of met een losse kop van hier waren weggelopen, onder de mensen gekomen? Zijn ze aldaar niet als mensen ontvangen en erkend en zijn velen hunner niet tot aanzienlijke posten opgeklommen? En is het niet algemeen erkend dat deze deserteurs met weinig moeite hun fortuin hebben gemaakt? Velen hoefden niet anders te doen dan hun staarten in hun broeken te verbergen.

Wat een voortreffelijke menskunde! dacht ik.

Wij hebben derhalve, na het ganse apendom daarover gehoord te hebben, goed gevonden een plan te ontwerpen, strekkende om ons tot de rang van mens te verheffen en ons daarvoor te doen erkennen.

Ik gaf toe dat hij gelijk had met zulk een plan ten uitvoer te brengen en ik twijfelde ook niet aan de mogelijkheid om het plaats te doen vinden want ik kwam tot deze logische conclusie: een menigte apen heeft zich zonder moeite, zonder het zelfs te weten, tot de rang van mens verheven. Dus is de zaak mogelijk. Maar hoeveel mogelijker wordt ze niet als apen moeite willen doen om mensen te worden en als die apen reeds verstand bezitten? Alleen blijft de vraag: zal het mensdom de apen als mensen erkennen? Welk een geduchte omwenteling zal dit niet in een menigte stelsels van allerlei soorten geleerden veroorzaken en zal men daarom niet algemeen besluiten om bij de oude grondregels te blijven?

De vergaderingen

Nummer Een verzocht mij vervolgens hem te willen vergezellen omdat er een grote vergadering zou worden gehouden waarop ik, nu ik tot Nummer Zeventien gekozen was, het recht had te verschijnen.
Hij bracht mij in een groot en zeer dicht bos, waar wij niet langs de grond konden lopen, maar over en door de bomen moesten klimmen, hetgeen mij verschrikkelijke moeite en ontzaglijk veel zweet kostte.
In het midden van dit bos was een tamelijk grote ruimte, waarin enige kort- en dikstammige bomen geplant waren, van welke de kruinen waren afgekapt, zodat er slechts aan de boveneinden dikke knoesten waren overgebleven, die als zitplaats voor de vergaderende apenhoofden dienst deden. Mij werd een dergelijke knoest aangewezen, waarop ik mij neerzette met het acute gevaar de hals te breken.
De vergadering voltallig zijnde, opende de president (dit thans zijnde Nummer Drie), die op de grootste knoest zat, deze met de volgende aanspraak:

Mijne apen!
Thans heb ik het bijzondere genoegen uwe aapachtigheden andermaal bij elkander op uw aanzienlijke knoesten vergaderd te zien, ongetwijfeld met het heilzame oogmerk om het heerlijkste ontwerp met alle kracht ten uitvoer te helpen brengen om aldus weldra uit de verachtelijke staat van aapachtigheid tot de glorierijke stand van mens onze koppen op te beuren.
Onze bijeenkomst heeft thans tot doel uit te vinden *wat er ten opzichte van onze uiterlijke gedaanten noodzakelijk hervormd moet worden*. Deze vraag is zo klaar en duidelijk dat zij geen opheldering behoeft. Ik zal er daarom maar meteen toe overgaan om over dit gewichtige punt de adviezen van deze illustere vergadering in te winnen. Mag ik daaromtrent Nummer Een verzoeken zijn gedachten te zeggen?

Nummer Een:

In aanmerking nemende dat ik verplicht ben erop te vertrouwen dat het uwe aapachtigheden niet te doen is om slechts de uitwendigheden van het mensdom aan te nemen, maar dat het de ernstige begeerte is om tot de inwendige voortreffelijkheid van deze stervelingen op te klimmen, begrijp ik dat

Mijn advies is dus deze vraag in reserve te houden of deze, zo men tot de behandeling ervan kon overgaan, af te wijzen.

deze vraag (onder welnemen van uwe aapachtigheden!) vooralsnog niet aan de orde komt omdat wij dan eerst met het inwendige een aanvang zullen moeten maken, willen wij niet in die grote fout vervallen waarin de mensen, helaas, vervallen zijn - dat zij namelijk op het gebied van verbetering het eerst met het uitwendige beginnende daaraan zoveel werk hadden, dat zij geen tijd hadden om aan de verbetering van het inwendige te denken. Daardoor zijn bij voorbeeld zoveel stervelingen in hun doen apen, of nog veel dommere dieren gebleven, in weerwil van de menselijke gedaante die zij zich aangesmeerd en aangeplakt hebben.
Mijn advies is daarom deze vraag te laten rusten tot wij met de inwendige verbetering gereed zijn.

Nummer Twee:
Ik stem volkomen in met de gevoelens van Nummer Een, omdat ik zelfs niet kan toestaan dat het uitwendige iets tot de voortreffelijkheid - de *wezenlijke* voortreffelijkheid van de mens bijdraagt. Ik heb de eer gehad onder het mensdom te verkeren en, het op een beer zittende, te observeren, maar toen heb ik veelal gezien dat de aapachtigste tronies vaak bij het grootste verstand en de voortreffelijkste mensen voorkwamen, terwijl zij die geen poeier of blanketsel ter versiering van hun uiterlijk gespaard hadden, zulk een belachelijk, minderwaardig en verfoeilijk karakter bezaten, dat ik het mij tot oneindig meer eer zou rekenen een volkomen aap dan zulk een mens te wezen.

Nummer Drie:
(Beschouwde zichzelf, in zijn kwaliteit als president, niet bevoegd om te adviseren. Hij was degene die een volstrekte onpartijdigheid in deze vergadering moest bewaren. Hij moest deze weliswaar voorlichten, maar mocht door zijn invloed geen aanhang maken. Elk lid, zei hij, moest vrij wezen in het uiten van zijn gevoelens zonder zelfs door het minste gezag verlokt, verleid of gedwongen te worden. Om deze en nog andere belangrijke redenen excuseerde hij zich dat hij geen advies uitbracht. Waarlijk, een nederigheid en wijsheid, die bij menselijke presidenten zeer zelden gevonden wordt.)

Nummer Vier:
Hoezeer ik de gevoelens der voorgaande leden waardeer, ik kan er niet mee instemmen dat deze vraag geheel overtollig of verwerpelijk wordt. Ik beschouw haar zelfs als vrij noodzakelijk, want daar het niet onmogelijk is dat er aan onze uitwendige apengedaante iets te verbeteren valt en omdat het altijd het beste zal wezen om zowel uitwendig als inwendig op de mensen te lijken, wanneer wij toch mensen willen wezen, is het ook zeer nodig dat men onderzoekt in hoeverre wij voor een dergelijke verbetering betreffende het uiterlijk vatbaar zijn. Ik begrijp dus dat men deze vraag wel kan uitstellen, doch dat ze uiteindelijk wel degelijk in overweging moet komen.

Nummer Vijf:
En ik begrijp dat deze vraag volstrekt noodzakelijk is en dat het hier geen pas geeft over de al of niet bestaande noodzakelijkheid ervan te adviseren.

Daarom zal ik er dadelijk toe overgaan de voorgestelde vraag te beantwoorden.
Wat betreft onze uiterlijke gedaanten verschillen wij hoofdzakelijk in twee opzichten van de mensen, in de eerste plaats in de harigheid en ten tweede in onze lange staarten. Het is bekend dat de mensen (uitgezonderd enige weinige lichaamsdelen) glad en kaal zijn en dat degenen, die hariger uitvallen dan gewoonlijk, in een slecht blaadje staan. Daarom moeten wij apen een noodzakelijke hervorming ondergaan, dat is, wij moeten ons kaal laten scheren.
Wat onze staarten betreft, het is duidelijk dat de mensen niet van dergelijke aanhangsels voorzien zijn, dat men voorbeelden heeft van mensen met staarten, die door de biologen tot de rang der apen zijn verwezen, of, wat nog erger is, die door de schilders en tekenaars als voorbeelden zijn gebruikt om er de duivel mee af te schilderen. Vraag slechts aan een kind wat men uitbeeldt door een menselijke gedaante, waaraan een staart is gehecht, en zonder zich te bedenken zal het u antwoorden: de duivel. Ook hier moet volstrekt een hervorming plaatsvinden, dat wil zeggen, wij moeten onze staarten laten afhakken.

Het woord *afhakken* werd door Nummer Vijf met zoveel nadruk uitgesproken, dat al de aanwezige leden een pijnlijke huivering door hun staarten voelden en de voorsteller van de afhakking geheel niet vriendelijk aanzagen.
Nummer Zes nam daarop het woord en betoogde met zeer veel kracht en klem (want hij had een grote staart), dat zulke voorstellen nergens anders toe dienden dan om verwijdering, verbittering en verdeeldheid te veroorzaken. Immers, zei hij, begrijpt men vanzelf dat men nooit het apendom tot afhakking van zijn staart zal overhalen. Zelfs het mensdom zou er immers nooit toe te bewegen zijn om zijn staart te verliezen al kon het daardoor tot de rang van engelen opklimmen!
Ik voelde de kracht van dit bewijs.
Nummer Vijf voer hier wel met hevigheid tegen uit, zeggende dat hij anders niet begrijpen kon waarom men deze vergadering belegd had, en voorbeelden aanvoerende van zeer voorname volksbeschavers en maatschappij-stichters, die altijd bezig waren met het afkappen van enige ledematen, die, zo dachten zij, het fatsoen van hun staat bedierven - doch omdat alle leden staarten en wel zeer gevoelige staarten hadden, konden ze niet tot zijn gevoelens worden overgehaald.
Deze twist begon vrij hoog op te lopen. De president kon de orde niet meer bewaren. Elkeen sprak zonder zijn beurt af te wachten en vermits ze allen tegelijk spraken, was het alsof er in het geheel niet gesproken werd, want de meesten verstonden ten slotte zichzelf niet eens meer. Eindelijk sloeg de president zo geweldig hard met zijn hamer, dat er noodwendig stilte kwam, anders waren zij allen doof geworden. Toen rees Nummer Zeven bedaard op.

Nummer Zeven:

De gevoelens lopen te sterk uiteen om ze op dit tijdstip naar wens te verenigen. Ik doe derhalve het voorstel om deze vergadering uiteen te doen gaan en geef als bemiddelend voorstel voor de volgende vergadering de vraag: *Of men zou kunnen goedvinden om van alle apen zonder onderscheid de staarten af te kappen behalve van ons?*
Dit voorstel geaccepteerd zijnde, ging de vergadering uiteen.

Het reces

Toen de vergadering weer bijeen was gekomen, stelde de president de zaak aan de orde die men zou behandelen, en voegde daarbij een ernstig verzoek elkaar met bedaardheid aan te horen en met rede te overtuigen.
Nummer Een merkte op dat het bemiddelend voorstel (om namelijk alle apen, behalve de leden van de vergadering, de staarten af te kappen) ten opzichte van de verschillend oordelende partijen wel een bemiddelend voorstel genoemd kon worden, maar geenszins met betrekking tot de zaak als zaak, want deze bleef er even wreed, even onaaplijk door - ja, wat meer was, men bracht juist door dit bemiddelend voorstel de erkende wreedheid te meer aan de dag omdat men zichzelf van de afkapping uitsloot.
Nummer Vijf verdedigde zich hier door te zeggen dat, wat hem betrof, hij zeer wel met het bemiddelend voorstel kon instemmen om de rust in de vergadering te behouden, maar dat hij anders zijn staart, voor het algemeen welzijn, zeer gaarne ten beste gaf.
Nummer Zeven, die het bemiddelingsvoorstel had ingediend, nam toen zelf het woord. Wanneer men, zei hij, het afhakken der staarten op zichzelf beschouwt, dan is het een schreeuwende wreedheid, die de apenlijkheid in het aangezicht vliegt.
Maar wanneer men in aanmerking neemt dat de opoffering van onze staarten het bereiken van dat grote en verheven doel (de menswording) ten gevolge heeft, dan is het een kleinigheid, waartoe elke redelijke aap gretig zal besluiten.
Indien men nu echter zulk een heilzaam werk zou nalaten enkel en alleen omdat twee of drie personen zo vast aan staarten verkleefd zijn, dat zij de apen liever apen willen laten blijven dan afstand te doen van hun slingerende achtereinden, - is dan de beste weg niet deze dat men deze weinigen hun staarten laat behouden? En als men het zo beschouwt, is dan het voorstel van de bemiddelaar niet ten volle gerechtvaardigd?

Nummer Twee:
Maar welk een misselijke vertoning levert dat op: wij gestaarte apenhoofden bij ons staartloos apenvolk?

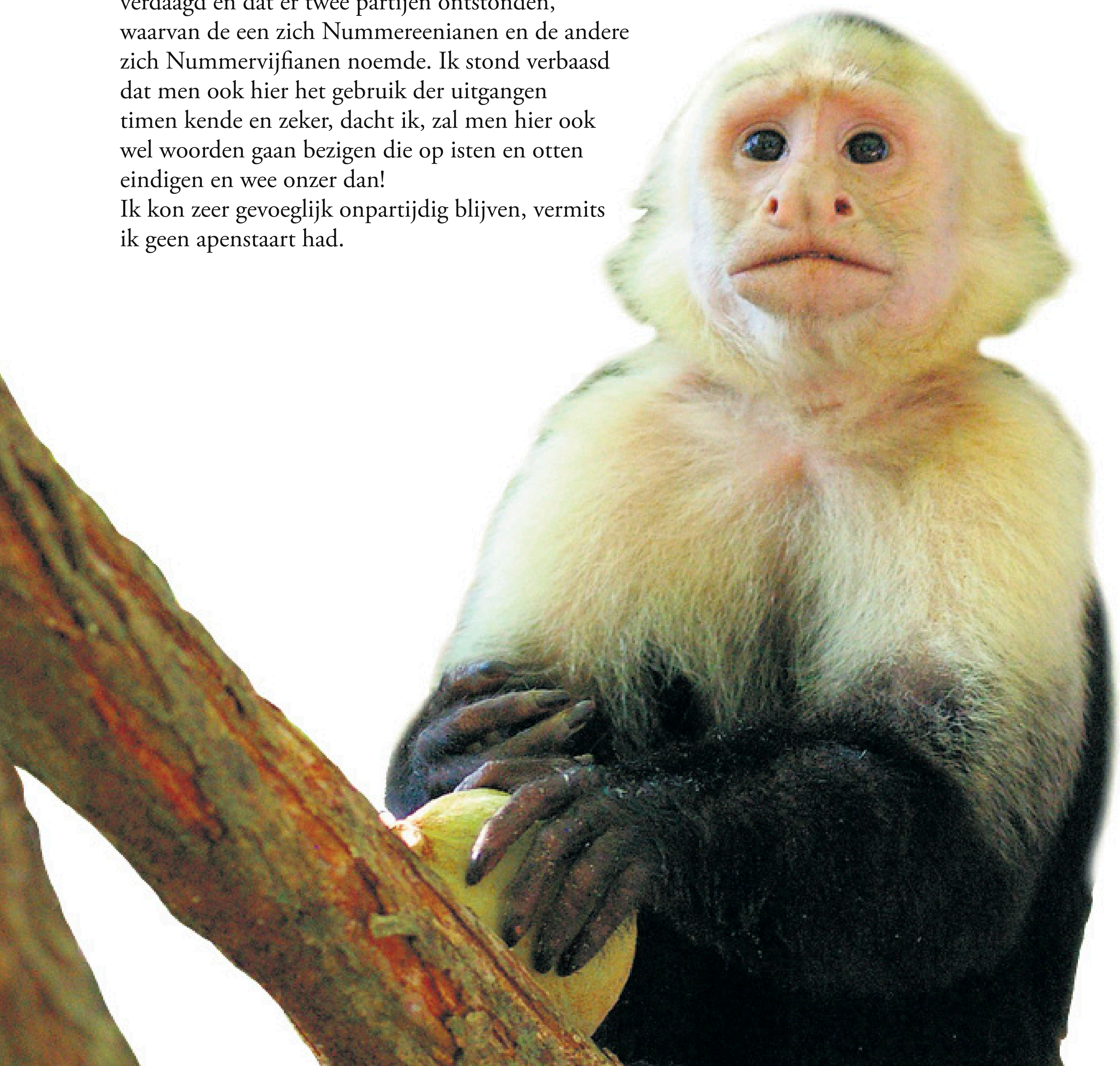
Nummer Zeven:
Is het niet billijk dat een opperbewindsaap iets meer heeft dan een gewone burger-aap?

Nummer Twee:
Zeker, maar moet die superioriteit juist uit een lange staart bestaan?

Nummer Zeven:
Omdat er een staart is, nemen wij de staart, maar was er een ander lid, dan zouden wij het er ook voor nemen.

Nummer Een:
Een echte bewindsman moet door de begaafdheden en deugden van zijn ziel de rang, die hij bekleedt, verdienen, eer aandoen, en doen gelden. Dit is de tegenstelling van de natuur en van de goden en overal, waar de staarten, dat wil zeggen de kleren de man maken, moeten wij ons zorgvuldig wachten om er een voorbeeld aan te nemen.
Het verschil van opvatting werd vervolgens zeer uitvoerig behandeld. De meeste leden, die het afkappen der staarten als wreedheid beschouwden als hun uiteinden erbij inbegrepen waren, noemden het een edelmoedige opoffering voor het algemeen welzijn toen zij vernamen dat hun hoogwaardigheden vorderden dat zij hun staarten behielden. Zelfs vonden ze nu een menigte sterke beweegredenen uit, die spoedige afhakking uiterst noodzakelijk maakten.
Men delibereerde nu wel bedaard, maar niet minder ernstig.
De aaplievendheid en trots waren hier in het geding. De ene partij beweerde dat men een voortreffelijk mens kan wezen in weerwil van alle uiterlijkheden en dat men om een ingebeelde glorie geen gans geslacht behoorde te bederven. Want,

verweet deze aaplievende partij de andere, omdat ge iets meer zoudt hebben dan uw mede-apen, daarom alleen wilt ge hun de staarten doen verliezen.
De andere partij hield staande dat men om een mens te wezen noodwendig de uiterlijke gedaante daarvan moet bezitten. Dat de mensen geen staarten hebben, dat de staarten het voornaamste verschil vormden en dus afgehakt moesten worden. Men kon het op verre na niet eens worden. Het gevolg was dat de vergadering opnieuw werd verdaagd en dat er twee partijen ontstonden, waarvan de een zich Nummereenianen en de andere zich Nummervijfianen noemde. Ik stond verbaasd dat men ook hier het gebruik der uitgangen timen kende en zeker, dacht ik, zal men hier ook wel woorden gaan bezigen die op isten en otten eindigen en wee onzer dan!
Ik kon zeer gevoeglijk onpartijdig blijven, vermits ik geen apenstaart had.

De apenstaart

Al spoedig waren de geschillen tussen de grote apen de kleine ter ore gekomen en werd de zaak wonderbaarlijk door elkaar gehaspeld. Elk begreep het op een andere manier. Er waren er die het woord *staart* dubbelzinnig opvatten en het zo uitlegden dat de afkapping zich uitsluitend tot het manlijk geslacht bepaalde. Dit werd weldra zeer gevaarlijk voor de publieke rust. Want de apinnen, door vrees gedreven, staken de koppen bij elkaar en beschouwden zo'n afkapping als een omkering van de grondwet van de staat. Ze ontzagen zich niet te zeggen dat er verraad werd gesmeed: de ganse uitroeiing van het apendom. Wanneer, zeiden zij, onze mannen en onze minnaars van hun *zinnebeeldige staarten* beroofd worden, welk middel blijft ons dan over om aan de eis van de natuur, de vermenigvuldiging van ons geslacht, te voldoen? Indien men dan ook iets nieuws wilde invoeren, dan moest dat iets algemeen nuttigs zijn, dat de ganse staat tot voordeel en niemand tot nadeel strekte. Dus, bij voorbeeld (riep een jong apinnetje), behoorde men liever, in plaats van de *zinnebeeldige staart* der mannen af te kappen, hun er nog één aan te zetten.

Deze eenvoudige wens baarde snel opzien en werd de hartewens der jeugdige apinnen. De bejaarden konden er niets tegen hebben want zij beschouwden dit als iets waarbij zij niets verloren en hun natuurgenootjes zeer veel wonnen. Gehoord hebbend dat Nummer Een sterk voor de staarten in de bres was gesprongen, vaardigden de jeugdige apinnen enigen uit hun midden af om hem in vertrouwen daarover te raadplegen.

De staatkundige raad

De apinnencommissie sprak met de grootste openhartigheid over het aanzetten van nog een mannelijke staart met Nummer Een. Deze verstandige aap met politiek inzicht overzag onmiddellijk welke voordelen hij met deze begeerte der apinnen kon behalen.
Als natuurvorser lachte hij heimelijk hartelijk om de onnozelheid der voorstelsters. Wat een verzoek! Ze zien het aanhechten van een nieuwe staart zoals de aanhechting van een tak aan een boom. De goede schepseltjes bedenken niet dat zij evenveel belang hebben bij twee staarten van het soort dat Nummervijfgezinden willen afhakken, als bij een vijfde poot van de mannelijke sekse.
Maar als staatsman beschouwde hij de zaak zeer ernstig. Het apendom, dacht hij, staat nog ver beneden het mensdom. Het is in staat om met een dolle kop, door ophitsing of omkoping dingen te begeren of te verwezenlijken, waardoor het zichzelf in het verderf stort. Het zou tevergeefs wezen om tegen hen te betogen dat de staart een wezenlijk onderscheidend voorrecht van de aap is, want men hoeft hun slechts een haat tegen dat woord in te boezemen en straks kappen ze alles af (al ware het zelfs hun kop) wat met die naam bestempeld wordt. Laten wij derhalve een tegenwicht gebruiken en degenen die de afkapping der staarten begeren in bedwang laten houden door die welke gaarne nog een tweede staart aangezet zouden willen hebben.
Mijn lieve apinnetjes! (zei hij na al deze bedaarde en verstandige overwegingen) Gij hebt volmaakt gelijk. Men moet altijd trachten goede dingen te vermenigvuldigen. Men moet de soorten bewaren en zij handelen voorzichtig die, als dat mogelijk is, zich twee hoognodige dingen aanschaffen, welke ze, zoal niet beide tegelijk, tenminste na elkander gebruiken kunnen, en als zich een gebrek voordoet de overblijvende van de twee.
(De apinnen lachten zeer vriendelijk.)
Ik wenste dat de ganse apenmaatschappij er zo over dacht, doch helaas ...
Wij weten het! vielen de apinnetjes hem in de rede, er zijn er die onze mannen de staarten willen afkappen. Maar wij bidden u: geef ons raad!
Zeer gaarne, zei de sluwe aap, maar vooraf moet gij mij beloven direct noch indirect te zullen laten blijken dat het mijn raad is.
Dat beloofden zij hem.
Omdat, aldus vervolgde hij, alle goede zaken begeerd en bevorderd mogen worden mits men ze op de juiste wijze en juiste weg begeert en bevordert, kunt ge niet beter doen dan een rekwest met het verzoek nog een staart aan te plakken in te dienen bij degenen, die het bestuur in handen hebben.
Deze raad beviel de commissie der apinnen zo goed dat ze de oude aap om de hals vielen en hem evenveel staarten toewensten als er apinnetjes waren in wie hij zin had.

Vuilaardige opstoking

Er was een ongemene vreugde onder al de aapwijfjes en aapmeisjes toen ze hoorden dat Nummer Een zo op hun voordeel uit was; van het verzoekschrift verwachtten ze een goede uitslag. Velen van hen waren zo vast verzekerd van een gunstige rechterlijke beslissing over het rekwest alsof zij de twee staarten al in hun poten hadden. Het is niet alleen voor ons, zeiden ze, de mannen kunnen er ook gebruik van maken.
Het streven onder het vrouwelijk geslacht joeg Nummer Vijf de schrik op het lijf. De jonge aapvrouwen en aapmeisjes tegen zich te hebben, dacht hij, is *alles* tegen zich hebben. En de staart is een zaak, waarvoor ze eerder hun leven zouden opofferen dan hem te laten glippen. Dat ziet er slecht uit.
Het is waar, aldus ging hij in gedachten voort, ze vergissen zich hierin en ze houden de *ene staart* voor de *andere*, maar wie zal helpen hun die misslag onder het oog te brengen? Om zichzelf de schaamte te besparen zich zo bijster vurig over de zinnebeeldige staart te hebben uitgelaten, zullen ze zeggen en zweren dat ze dezelfde uitwas (de eigenlijke staart) die wij bedoelen, insgelijks bedoeld hebben en dan zijn wij er nog erger aan toe! Want wie kent het aapvrouwvolk niet als het op zulk een zaak aankomt?
Maar, bedacht hij zich naderhand, zou er niet iets op te vinden zijn? Ik geloof van wel! Komaan, we zullen het proberen.
Hij wendde zich tot Nummer 120978, een ruwe, woeste, zedeloze aap, die zich voor geld tot alles gebruiken liet. Deze aap, goed onderricht zijnde, vervoegde zich bij de aapmeisjes die de meeste invloed op al de overigen hadden. Hij prees het gedrag van Nummer Een ten zeerste en keurde dat van Nummer Vijf ten sterkste af. Het zou echter iets heel anders zijn, zei hij, als men de staarten, die ons allen eigen zijn en die wij niet nodig hebben wanneer wij mensen zullen wezen, wilde afkappen. Dan had men, als men twee zinnebeeldige staarten wilde, immers dadelijk plaats om er de tweede aan toe te voegen? Want, vraag ik u, waar zou men die anders plaatsen?
De aapmeisjes keken hem de woorden uit de mond. Het was of er een engel sprak. Ze gaven hem gelijk, juichten hem toe en verzochten vriendelijk hen verder met zijn wijze raad te dienen.
Hetgeen ik u zeg, vervolgde hij, is gegrond op de waarheid en de ondervinding en ik zweer u bij alles wat u dierbaar is, dat wij, om mens te zijn, onze achterste staart beslist moeten laten afkappen. De apinnen wilden hem op zijn woord geloven, doch dit voldeed hem niet. Ge moet er door uw eigen ogen van overtuigd worden, zei hij. Zeer gaarne! riepen ze allen tegelijk.
Gaat dan, zei die vervloekte booswicht, naar het ex-Nummer 7854, thans Nummer 17, die mens is geworden, en onderwerp hem aan een lichamelijk onderzoek. En zodra ge van die waarheid overtuigd zijt, komt u terug en dan zal ik u verder raad geven.
Deze aanwijzing was niet tevergeefs. De apinnetjes snelden naar hun buur-apinnen, nichtjes, zustertjes, met één woord, naar alles wat met een jeugdig hart belang bij een dubbele staart meende te hebben, om mee te gaan naar dat lichamelijk onderzoek.

Het lichamelijk onderzoek

Ik (thans Nummer 17), die zich volkomen buiten alles hield wat de aperij aanging, ik wist niets van dit alles. Het was op een warme zomermiddag toen ik mij in het gras voorover op mijn buik legde en met een goede werking in een welverzadigde maag in een zachte sluimering viel. In dit Apenland waren geen huizen of hutten, dus diende het open veld mij tot allerlei gebruiken.
Door een verschrikkelijk geschreeuw van *Hier is het manmens! Hier is het manmens!* werd ik wakker. Ik keek op en ziet, een onoverzienbare zwerm van apinnen, meest jong goedje, was rondom en boven mij geschaard. De bomen zaten opgepropt vol zo verre ik kon zien, en de grond was niet anders dan een onmetelijk marktveld, met apenkoppen in plaats van met keistenen belegd.
Vier of vijf apinnetjes kwamen met de uiterste vriendelijkheid naar mij toe:
Manmens, wij kregen opdracht om u een vriendelijk verzoek te doen.
O, mijn engeltjes, verzoekt wat gij gelieft!
Men vertelt ons dat de manmensen geen staarten hebben, is dat waar?
(Ik keek hen aan en werd met de zaak verlegen.)

Geen staarten? *Gij, manmens! Ge weet immers wel wat een staart is? Ge hebt wel van het afhakken gehoord.*
O goede en rechtvaardige hemel! dacht ik, die zijn gekomen om mijn staart af te hakken!
Nu komen wij een onderzoek doen om...
(Ik werd zo bleek als een dode.)
...te zien of het waar is dat ge geen staart hebt.
Maar, mijn lieve mevrouwen en juffrouwen! zei ik in mijn verbijstering tegen de apinnen, wat heb ik u misdaan dat ge nu zo wreed zou zijn om mij te beroven van ...

Beroven? Ganselijk niet, manmens! Wij komen slechts om te zien of ge er één hebt.
(Dit stelde mij al vrij gerust.)
Gij komt eens zien of ik ...
Een staart heb.
Maar eist het fatsoen niet dat ge u in dit geval met een blote verzekering tevreden stelt?
Het fatsoen? Het fatsoen? Is dat ook een aap?
Helaas! dacht ik, er valt geen genade te verwachten.
Wij moeten het zien, manmens, wij verzoeken het u vriendelijk, want anders ...
Ik ben hier toch zeker niet onder de mensen?
Ge zijt onder diegenen, die mensen wilden worden, en daarom van tevoren willen zien wat mensen zijn. Wij hebben belang bij uw staart en daarom - geen weigeringen meer!
Dit laatste was precies de toon van een getrouwde vrouw, of van een meisje dat twee vrijers heeft. Ik keek vruchteloos naar alle kanten om te zien of er geen uitweg was en toen, toen waren de aapmeisjes zo dicht om mij heen gedrongen (want elk wilde het dichtst bij de beschouwing wezen) dat ik mij nauwelijks kon verroeren.
Ik gebruikte nog verscheidene argumenten, ontleend aan de maagdelijke schaamte, eerbaarheid, zedigheid, maar al deze dingen waren hier volledig onbekend. Ze dachten dat ik over een onbekend soort apen sprak, waarmee zij niets te maken hadden. Ten slotte begon het de nieuwsgierige apinnen te vervelen. Ze pakten mij gezamenlijk aan en stelden mij, moedernaakt, op een brede boomstronk ter beschouwing aan de ganse gemeente voor.
Tot mijn uiterste verbazing barstte de ganse menigte in een soort gejuich uit: *Hij heeft geen staart! Hij heeft geen staart!*
Iemand, die door een felle bliksem of door een kanonskogel enige ledematen worden afgeslagen of afgeschoten, kan niet vlijtiger de revue over al zijn uitwendigheden laten passeren dan ik deed toen ik mijzelf bekeek. Ik sloeg zelfs verbaasd mijn ogen naar het gras waar ik gelegen had om te zien of er niet het een en ander van mijn lichaam was afgevallen.
De apinnen bekommerden zich verder niet om mij, ze vertrokken met de uiterste spoed, onderweg overluid schreeuwende: *Hij heeft geen staart, hij heeft geen staart!*
Ik voelde dat ik kwaad werd, want ik beschouwde dit als een boosaardige beschimping van mijn persoon. Met diepe verontwaardiging sprong ik van de boomstronk en mijn toorn de vrije teugel latend liep ik dit apengebroed achterna, insgelijks uit al mijn macht schreeuwende:
Hij heeft er wel een! Hij heeft er wel een!

De gulle presentatie

Nummer 120978 zag de vergenoegde aapwijfjes en -meisjes van verre reeds komen aanhuppelen. Sommigen buitelden van blijdschap, anderen speelden haasje-over en dat alles onder het luide gejuich van: 'Hij heeft geen staart! Hij heeft geen staart!' De doortrapte Nummer 120978, die als afgezant door Nummer Vijf op de apinnen was afgestuurd, hield zich schuil, er zeker van zijnde dat men hem weldra zou komen opzoeken - en zoals hij dacht, gebeurde het ook.
Men zocht hem op en bad hem om in de vergadering der apinnen te verschijnen. Hij kwam en hem werd een plaats gegeven naast de presidente. Vervolgens rapporteerde men hem in welke toestand ze mij gevonden hadden en welke ontdekking zij betreffende mijn achterste delen hadden gedaan.
Ziet ge nu wel, zei hij, dat ik u de waarheid heb gezegd, dat de mensen geen staarten hebben en dat zij, verre van daardoor minder te wezen, er veeleer des te mooier om zijn? Hoe hagelblank, hoe zacht, hoe mals, hoe zuiver was ...
(alle apinnen watertandden)
...het manmens aan dat gedeelte van zijn lichaam, waar wij een ruige, rauwe, slonzige en bekakte staart dragen!
Dat hebben wij gezien en gevoeld! riepen al degenen, die met hun pootjes mijn achterste deel hadden kunnen bereiken.
Ge hebt daarom, ging Nummer 120978 voort, kunnen opmerken hoe noodzakelijk het is dat wij onze staarten laten afkappen, zowel om de mooie gladdigheid als om een geschikte plaats voor een tweede staart bij de hand te hebben.
(Nu riepen alle apinnetjes: Hoezee! Hoezee!)
Uw eerste werk moet dus zijn om door middel van een nederig en bescheiden verzoekschrift, zoals Nummer Een u heeft aangeraden, de apenhoofden de aanzetting van een geheel nieuwe staart te verzoeken, maar omdat bij een dergelijk verzoekschrift een bepaalde volgorde in acht moet worden genomen moet ge u in de eerste plaats bepalen tot de afkapping van dat lange ding, waarvan wij volstrekt geen nut hebben zodra wij manmensen zullen zijn en dat ook de nieuwe staart in de weg staat.
Dit was iets dat door alle apinnen begrepen werd.
Nu ging het erom wie men voor het opstellen van een dergelijk verzoekschrift zou bezigen.
Nummer 120978 bood aan dit na te gaan.
Alle apinnen vielen hem toen om de hals en grepen hem bij de poten en staart. O, dat zou zeer goed zijn! Allerliefst 120978je! Als ge dat zou willen doen, dan ...

Nummer 120978:

O, zeer gaarne! Ge zult immers voor mij ook wel wat willen doen?

Alle Apinnen Tegelijk:

Ge kunt van ons alle mogelijke diensten eisen.

De verzoekschriftschrijver

Nummer 120978 liep naar Nummer Vijf en meldde hem de goede uitslag van zijn onderneming. Nummer Vijf was vol vreugde, want nu wist hij bijna zeker dat hij op Nummer Een een zege zou behalen. Want, zei hij, ik heb de apinnen in mijn voordeel. Hierin stond hij gelijk met het mensdom.

Nummer 120978:
Wij moeten het ijzer smeden terwijl het heet is.

Nummer Vijf:
Zeer zeker moeten wij dat doen, maar wie zullen we het verzoekschrift laten schrijven? Onder ons apen zijn maar weinig schrijvers.

Nummer 120978:
Ik weet er een, maar er zou wat gegeven moeten worden.

Nummer Vijf:
Dat is niets! Een duizend okkernoten. Maar wie is het?

Nummer 120978:
Het is Nummer 9278431223, een jongeling van zeer veel bekwaamheid. Hij heeft onze Vaderlandse Historie geschreven. Hij is getrouwd met Nummer 2500807903212, de dochter van de vermaarde 25009731005201, die zozeer heeft uitgemunt door zijn schimpschrift tegen Nummer 36458009323106.

Nummer Vijf:
Die ken ik! Zou gij zo goed willen zijn om bij hem een verzoekschrift te bestellen? Ge weet welke inhoud het moet hebben. Ge hoeft op geen vijfentwintig okkernoten te zien als hij het maar goed maakt.

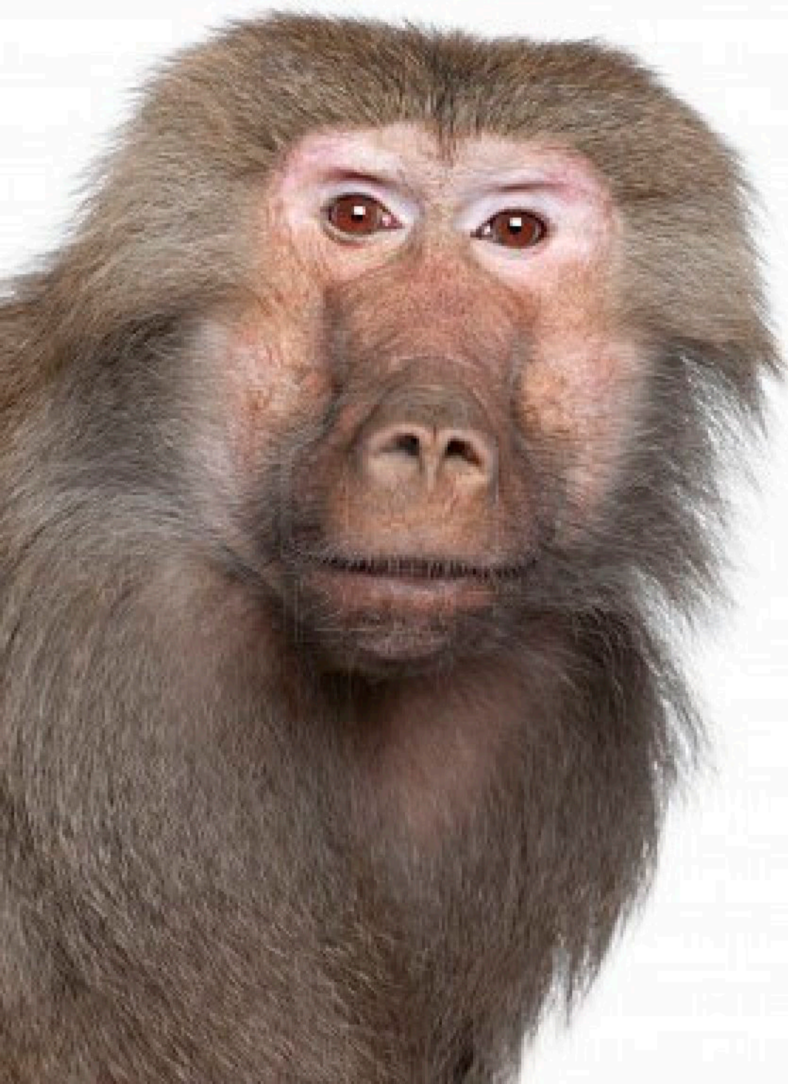

Het onweer en een kwaad wijf

Lang was de lucht betrokken geweest. Dikwijls had men een onweer verwacht, maar telkens waren de buien weer overgedreven. De lucht verdroeg zeer veel. Ten slotte pakten de van vuur bezwangerde wolken zich dicht tegen elkaar. Door tegenstrijdige winden, uit de vier hoeken van de aarde als het ware opgejaagd, schoven ze zo lang over en onder elkaar tot de ruimte, door hun zwaartekracht bepaald, geheel opgevuld was. Toen schokten en botsten ze tegen elkaar met zo'n geweld dat ze barstten. De bliksem vloog er van alle kanten uit! Het waren brede vuurstromen, duizenden malen breder en gloeiender dan ooit uit de grootste vulkaan voortvloeide. De donder ratelde, bulderde en stampte of hij overal halve werelddelen ontmoette, die hij moest verbrijzelen. Het gevolg van dit alles was een zondvloed over het Apenland.
De vernielende vuurstroom, die zonder ophouden uit de wolken regende en het meeste geweld uitoefende op het geboomte waarmee dit ganse land overdekt is, zweefde zo verschrikkelijk over de aarde en klom, met bedreiging van dood en vernietiging, zo dikwijls tegen de stam van de boom op, waarin ik mij bevond, dat ik telkens vurig bad dat toch mijn lijden kort zou wezen.
Doodsangsten en verschrikkingen van het graf beklemden mijn kloppende boezem. Nu, riep ik, ga ik waarlijk heen naar de plaats waar mijn lieve vrouw zaliger mij is voorgegaan!
Neen, man! werd er geroepen. Houd uw gemak; ik zal wel bij u komen.
Nu verstijfde mijn tong in mijn mond, mijn handen bestierven aan de tak, waaraan zij zich hadden vastgegrepen. Mijn aangezicht werd sneeuwwit, mijn benen waren zo stijf als een koevoet, waarmee men radbraakt. Kortom, ik verbeeldde mij de stem van mijn vrouw te horen. Ik hield mij stokstil, niet omdat ik mijn vrouw geen antwoord verwaardigde of dat ik haat tegen haar had of omdat ik bezig was met bidden of voornemens was om stilletjes uit de boom te kruipen en haar te ontlopen (zoals men dat kwaadaardig onder het mensdom zou doen) neen, ik zweeg om geen andere reden dan omdat ik niet spreken kon. Een hevige bliksemstraal en een gruwelijke donderslag werden juist gezien en gehoord toen een ijskoude mensenhand mij om de kuit van mijn been vatte. Ik gaf een luide gil. Schrik niet! werd er gezegd.
Doch wie, voor de duivel, zou er in die omstandigheden niet schrikken? Wie zijt gij? vroeg ik stamelend.
Ik ben uw vrouw! was het antwoord. En toen viel ik flauw.

De verachte vrouw

Toen ik weer bijkwam, scheen de zon bijzonder vriendelijk; de lucht was geheel opgehelderd en zuiver. Ik dacht de gezondheid zelve in te ademen - alleen werd dit onschuldig genot van de heldere hemel vergald door het gezicht van een oude, grijze, schuddebollende, etter-ogige en druipneuzende apin, die naast mij zat en zeer zorgvuldig mijn hand in haar verschrompelde poot hield.
Manlief! zei het lelijke beest.
Daar beware God ons voor! zei ik.
Dat gij ooit mijn vrouw zou wezen.
Het afbeeldsel van de Satan schreide.
Ge zou er wel aan doen, vervolgde ik,
met u ten spoedigste van hier te verwijderen.
Helaas! gilde het oude dier.
Gij verstaat mij immers wel? vroeg ik.

Maar al te wel!
En waarom gaat gij dan niet?
Ach! knarste dit oudje, *mijn waardige echtgenoot! Voorheen zo teder! Zo hartelijk! Zo lief! Maar nu zo nors! Zo wreed! Zo barbaars! Waarmee heb ik dit verdiend? Hemel, gaat het dan altijd zo met de mannen die na enige jaren op hun vrouwen uitgekeken zijn?*
Zij had precies dezelfde toon, dezelfde houding en dezelfde wijze van uitdrukking als mijn vrouw zaliger, en inderdaad, ik begon bang te worden dat de verhuizing der zielen een leerstelling is, die maar al te waar is.
Ze kwam daarop naar mij toe, legde haar ene poot op mijn hart, stak de andere onder mijn hals langs, zodat ik in haar arm kwam te liggen, beurde mij toen met hartstocht op, zette haar verschroeide en puistige lippen op mijn wangen, terwijl de etter uit haar ogen droop en wilde mij aldaar, mij aan haar ijskoude boezem drukkend, kussen of liever verstikken... doch doordat ik meer kracht had, rees ik schichtig op en sloeg met kracht mijn armen wijd van elkaar, zodat het grijze spooksel wel tien voet van mij afvloog en in het gras neerplofte, met zulk een geweld dat ik mij verbeeldde dat zij tenminste in zeven of acht stukken moest wezen - en toen, zonder mij langer te bedenken, verliet ik dit akelige gedeelte van het woud met het voornemen er nimmer weer een voet te zetten.

De staatslist

Nummer Een, altijd overstelpt met staatsbezigheden en weinig oplettend, wist niets van het heimelijk opstoken door Nummer Vijf. Hij had zo nu en dan wel eens een apinnetje gesproken, maar die vond hij op staatkundig gebied te onbelangrijk.
Ook de apinnetjes vertrouwden er ten volle op dat de gevoelens van Nummer Een met die van Nummer 120978 overeenstemden. Ze hadden wel reeds het verzoekschrift, dat door Nummer 9278531223 was opgesteld, in handen, en zouden het hem graag getoond hebben, maar Nummer Een was een eerlijke staatsaap, niet vermoedend dat hij bedrogen was. Hij begeerde het derhalve niet te zien, want, zei hij, ge zegt toch dat het volmaakt met mijn opvatting strookt. En daarom zat hij met een zekere en bedaarde gerustheid in de apenvergadering.
Het besluit van de vorige vergadering was (bij een grote meerderheid van stemmen) geweest dat men de kwestie van de al of niet noodzakelijke afkapping der staarten in deze vergadering definitief zou afdoen. Daarom begon men met ernst hierover te spreken. Nummer Een betoogde met alle mogelijke welsprekendheid het onnatuurlijke, het wrede, het onapenlijke en onstaatkundige dat gelegen was in het afkappen der apenstaarten. Dit, zei hij, is het werk van dwingelanden, die onder voorwendsel van verbetering en ter bereiking van heilzame oogmerken, hun onderdanen martelen en beroven van datgene, hetwelk de niemand onderscheidende natuur hun heeft geschonken, enzovoort.
Nog, voegde hij er bij, nog zou men mogelijk tot de afkapping kunnen overgaan (ik zeg *mogelijk*, want het zou altijd onder de zelfmoord vallen) als het volk zelf daartoe enige geneigdheid vertoonde. Want men plooie het zo men wil, de staarten zijn de eigendommen, onvervreemdbare bezittingen der apen en niemand, behalve een despoot, kan het in zijn hoofd krijgen om zonder toestemming van de eigenaars hen van hun achterrechten te beroven.
De secretaris (een aap op de hand van Nummer Vijf) lag onder deze toespraak zeer bedenkelijk met de ene poot aan het voorhoofd en met de andere kwaad op de grond kloppende. Telkens opende hij zijn muil, zo vaak hoopte hij vol ongeduld dat Nummer Een nu eens zou ophouden. Toen Nummer Een eindelijk zijn rede met een diepe buiging beëindigde, stond de secretaris op zijn achterste poten, hevig met zijn staart kwispelende. Hij haalde een langwerpig stuk papier voor den dag, vroeg de president verlof de vergadering iets te mogen zeggen en begon daarop aldus:

Mijne apen!
Excuseer mijn domheid! Door de veelheid van mijn bezigheden is mij door het hoofd gegaan dat even voor ik herwaarts kwam mij een verzoekschrift ter hand is gesteld, door zes jeugdige apinnetjes. Ze vroegen of men de goedheid wilde hebben om, alvorens men over het al of niet afkappen der staarten een definitief besluit te nemen, dit smeekschrift in te zien, dat door alle apinnen van Nummer 8000009753 tot Nummer 91000000782590321 ondertekend is.
De secretaris reikte met een nederige buiging het verzoekschrift aan de president, die daarop aldus sprak:

Mijne apen!
Zal het deze vergadering gelieven, eer men verder gaat, dit verzoekschrift in overweging te nemen?
Wel, waarom niet! zei de goede Nummer Een, meteen zijn aanhang wenkend.
Eerst over het verzoekschrift overleggen! riep toen de aanhang van Nummer Een als uit één mond.
Beslis eerst over het verzoekschrift! schreeuwde Nummer Vijf. En al zijn aanhangers schreeuwden hetzelfde.
O, wat zult gij bedrogen uitkomen! dacht de eerlijke Nummer Een bij zichzelf.
O, wat zult ge op uw neus kijken! dacht de sluwe Nummer Vijf.

Het verzoekschrift

Het verzoekschrift werd geopend en door de secretaris overluid voorgelezen.
Het behelsde hoofdzakelijk:
'Dat de apinnen, toen ze van staarten hoorden reppen, dadelijk de oren hadden gespitst, omdat zij niets zo zeer hun aandacht waardig keurden als staarten in het algemeen. Dat zij een serieus onderzoek hadden gedaan naar de soort van staarten, die men had voorgesteld om afgekapt te worden. Dat men hen onderricht had, met instemming van een voornaam lid van deze vergadering (onder de heiligste geheimhouding), dat men zich moest bepalen tot de staart, die men fatsoenshalve alleen die zinnebeeldige naam gaf.'
'Dat zij, overwegende dat het ganse verderf van de apen ophanden was wanneer men met dit plan voortging, allen evenzeer door een diepe verslagenheid getroffen werden. Dat zij erop vertrouwden dat het niet nodig was alle argumenten aan te voeren, die hen daartoe bewogen. De hele vergadering kon ze gemakkelijk vermoeden. Dat vooral de voortplanting van het apendom hun zwaar op het hart lag.'
'Dat zij, in de wens de uitroeiing van het apendom naar hun zwak vermogen te helpen verhoeden, er ernstig op bedacht waren om de nadeligheid van het Plan der afkapping (onder welnemen der ontwerpers) ten duidelijkste aan den dag te leggen om (ware zulks mogelijk!) een nadelige beslissing te voorkomen. Dat zij derhalve ootmoedig verzochten dat de afkapping der *zinnebeeldige staarten* niet plaats mocht vinden. Integendeel, dat zij veelliever zouden zien dat men, in plaats van een dergelijke

staart af te kappen, er nog een tweede bijvoegde, hetgeen ook meer met de belangen van de staat strookte. Dat men echter hun wens aan geen ander beginsel moest toeschrijven dan aan zuivere aaplievendheid en ware apenlandsliefde. '

'Dat zij, overtuigd van de hoge wijsheid en grondige ervaring van de apenhoofden, gaarne geloofden dat deze zeer wel wisten wat hun te doen stond. Dat zij niettegenstaande de vrijheid namen om hun gevoelens aan de apen, die op de bomen waren gezeten, bekend te maken. Dat zij derhalve voorstelden om (indien men tot de aanzetting van een tweede, nieuwe *zinnebeeldige staart* mocht besluiten) de lange, eigenlijk genoemde apenstaart af te kappen. Om reden dat men, mens zijnde, dezelve volstrekt niet nodig had en zij door hun poten en ogen ervan overtuigd waren geworden dat de mensen geen staarten hadden, zoals door Nummer 17 was gebleken.'

'Dat men daardoor een gevoeglijke en zeer geschikte plaats verkreeg om een tweede zo zeer begeerde en onontbeerlijke staart te kunnen plaatsen. Dat men inzake de afkapping echter enig onderscheid zou maken. Dat deze bijvoorbeeld niet plaats behoorde te vinden bij de apenhoofden, priesters enzovoort, omdat deze, altoos bezig zijnde met de gewichtigste zaken waartoe zij al hun geestkracht nodig hadden, het zeer wel met één staart konden stellen.'

'Dat zij een spoedige gerechtelijke beschikking op hun verzoekschrift. verzochten, zo gunstig als het algemeen belang vorderde en toeliet.'

'Het welk doende, enzovoort.' (was getekend)

Bij het voorlezen van het verzoekschrift waren de Nummereenianen als door de donder getroffen. Ze voelden zich geheel in het net gevangen dat ze voor een ander meenden te hebben gespannen. Nummer Vijf nam onmiddellijk het woord. Ziedaar, zei hij, de stem van het volk! Ziedaar een billijk verzoek wat de afkapping betreft! De Nummervijfianen juichten hem terstond toe en er was geen twijfel dat zij het spel hadden gewonnen.

Bij de rondvraag verklaarde Nummer Een niet gereed te zijn om bij de eerste lezing van zulk een belangrijk verzoekschrift dadelijk zijn mening te geven. Hij had tijd nodig om zich hierop te beraden. Het was hem duidelijk dat er pas op de eerstvolgende vergadering een definitieve beslissing kon worden genomen.

De Nummervijfianen waren over deze zet niet erg gesticht. Ze vreesden dat wanneer de apen goed over het verzoek van hun echtgenotes zouden nadenken, zij de aanzetting geducht zouden tegenwerken en waar zou dat heen moeten? De meesten hunner hadden aan twee, drie, ja, vier apinnen niet genoeg en welk een dolle boel zou het worden als zij ...

Helaas! dacht Nummer Vijf, wij zullen het verliezen!

Het pikpleistertje

Het ganse Apenland was weldra vervuld van gesprekken, gekrakeel, geharrewar enzovoort over dit alles en er ontstonden allerlei partijen, zoals de Afkappianen, de Aanzettisten, de Tweestaartigen, de Enkelstaartigen en dergelijke.
Nummer Een deed, met zijn aanhang, zijn uiterste best om de hele apenwereld duidelijk te maken dat het niet alleen moordenaarswerk zou zijn een der voornaamste ledematen af te kappen, maar dat dit ook hoogst gevaarlijk zou wezen en er een zodanige wond zou ontstaan dat ze dood konden bloeden.
Om dit laatste argument lachten de Nummervijfianen zo geweldig, dat ze meenden te barsten. Ziet, riepen zij, zo tracht men u in de luren te leggen! Zodra de staart is afgekapt, hoeft ge slechts een pikpleistertje op de wond te leggen, en dan is het gat gestopt! Ge zult allen mensen worden voor de onkosten van één onnozel pikpleistertje!
Nummer Een mocht wel alles zeggen wat zijn apenlievend hart hem ingaf, maar bij de meerderheid vond het geen ingang. Wanneer hij was uitgesproken, weerlegde men hem door te zeggen: *Met een pikpleistertje is alles te verhelpen!*

De verdenking

Verscheidene apen echter, aan wie de inhoud van het verzoekschrift ter ore was gekomen, waren niet geheel vrij van verdenking tegenover hun echtgenotes. Ze dachten dat als die zo sterk op een nieuwe aanzetting gesteld waren, er dan ook een zekere behoefte moest ontstaan en dat, om daaraan te voldoen, zij mogelijk twee apen zouden kunnen verkiezen. *Want, zeiden ze, twee apen, elk met één staart, zijn immers even goed als één aap met twee staarten?*

Deze smeulende jaloezie barstte weldra tot een geweldige vlam uit. In vele boomgezinnen ontstonden de hevigste geschillen, waarbij de vaders het altijd het kwaadst hadden. De jonge apinnetjes hielpen hun moeders, ze waren er zelfs voor om in plaats van één nog twee, drie, vier of meer aanzettingen te doen. De jonge apen waren insgelijks tegen hun vaders gekant. *Als er één goed is,* zeiden zij, *dan kunnen twee niet kwaad zijn.*

De verwondering

De situatie was derhalve zo dat de apenmaatschappij louter verwarring, verdeeldheid en wanorde werd. De meerderheid was voor de afkapping en wel dermate fel, dat zij zwoeren dat als de afkapping niet op wettig gezag geschiedde, zij dan zelf hun staarten zouden afkappen.
Ik (volmaakt afzijdig omdat ik geen staart had die men begeerde af te kappen) kon niet nalaten mij ten uiterste te verbazen over dit onbegrijpelijke enthousiasme der apen. Wanneer het hun te doen was, dacht ik, om iets te winnen, dan laat zich deze geestdrift nog enigszins billijken, maar nu, nu ze een van hun voornaamste ledematen moeten verliezen, nu zo sterk op dat verlies aan te dringen! Ze verdienen dat men hun alles afkapt wat buiten hun lichaam uitsteekt.

De edelmoedigheid

Het uur waarop men de beslissende vergadering over deze gewichtige zaak zou houden naderende, kwam het ganse apendom op de poot, want alles wat een staart aan zijn achterste delen droeg, had er het grootste belang bij te weten hoe de beslissing daaromtrent zou uitvallen.
De Nummervijfianen hadden nagenoeg alles in hun voordeel.
Tenminste negen van de tien waren voor de afkapping; ofschoon verscheidene apen volstrekt tegen de aanzetting waren, waren ze echter niet tegen de afkapping. En onder de Afkappisten vond men dat gedeelte van het apendom, dat terecht of ten onrechte met geweld doordrijft wat men hun niet schielijk toestaat.
Nummer Een, dit alles wetende, liet daarom niet na nogmaals pogingen aan te wenden om het ongelukkig apengeslacht het gebruik van zijn staart te laten behouden. Hij merkte op hoe belachelijk het was dat men begeerde nog een nieuwe zinnebeeldige staart aangezet te krijgen, hij zei te blozen over een verzoek van die aard, waardoor de apinnetjes, behalve van hun botte onkunde (die spotte met alle kennis der natuur) ook van hun onkuisheid blijk gaven, terwijl door dit verzoek ook duidelijk werd dat ze aan één aap niet genoeg hadden. En dan, zouden wij dan in plaats van gelijkvormig met de mensen te worden, niet hoe langer hoe meer van hun gedaante afwijken? Onder de mensen zijn immers geen dubbelstaartigen!
Ge hebt volmaakt gelijk! riep Nummer Vijf. Niemand van ons is zo zot of hij begrijpt de dwaasheid en onuitvoerbaarheid van dit verzoek. Maar moet men de apinnetjes niet wat toegeven in dit geval? Moet men niet de beleefdheid hebben hen ten minste niet in het openbaar beschaamd te maken? Doen wij op onze beurt ook niet wel eens verzoeken aan de apinnetjes, die waarlijk ons, die hun meerdere zijn, in het geheel niet tot eer strekken? En in alle gevallen ... (hij kijkt Nummer Een doordringend aan) wie heeft hen voor het eerst op het idee van twee staarten gebracht?
We willen ook niet ingaan op dit verzoek. Uit inschikkelijkheid tegenover de apinnetjes en degenen die hen hebben opgestookt, zullen we daaraan voorbij gaan alsof dit verzoek nooit gedaan was, maar wat de afkapping betreft - de afkapping, die ons zo dicht bij de gelijkvormigheid met het mensdom zal brengen, de afkapping die zo algemeen en zo hevig door het apenvolk begeerd wordt - dat is de zaak, die overeenkomstig het Grote Plan geschieden moet en waarop wij ten sterkste aandringen, en waarvan wij - in geval van weigering - de gevolgen geenszins voor onze rekening nemen.
Want mijne apen, het apendom wil de staart verliezen, is het niet met, dan tegen onze dank!
En hoe ongenadig, hoe onbarmhartig zal dan de verbitterde menigte niet op ons aanvallen! Ze zullen ons dan de gunst niet bewijzen om onze staarten ordentelijk af te kappen! Neen, ze zullen ze afdraaien, afwringen, afscheuren, afknauwen, met wortel en tak uitrukken zodat onze darmen, onze long, lever, maag, nieren en verdere ingewanden eraan zullen blijven hangen en wij met een ingevallen buik voorover dood, hartstikke dood, zullen neerstorten!
Dit laatste sprak hij met zo veel nadruk uit, dat velen van de aanhang van Nummer Een, naar hun staarten omziende, het besluit namen om de partij van Nummer Vijf te kiezen, die ze thans als een profeet begonnen te beschouwen.
Nummer Een bespeurde hoe langer hoe duidelijker dat hij het spel ging verliezen. Was ik in zijn plaats geweest, ik zou al zeer spoedig het onwaardig apendom gestraft hebben door het zijn zin te geven, maar Nummer Een was in de hoogste graad aaplievend. Hij wist dat de bevooroordeelde apen, zodra ze hun staarten kwijt waren, het grootste berouw over hun onbezonnen daad zouden hebben en dat ze met hart en ziel zouden verlangen dat ze zijn wijze raad zouden hebben opgevolgd. Maar tevens wist hij dat dit berouw te laat zou komen omdat een eenmaal gekapte staart zich niet weer liet aanzetten en dat er geen nieuwe op de plaats daarvan zou aangroeien. Hij voorzag het droevig gejammer en bitter weeklagen der staartloze apen,

die onder de hevigste pijnen, met de trekkendste pikpleisters op hun wonden eeuwige vervloekingen zouden uitspreken over hen, die de afkapping hadden voorgesteld en erop hadden aangedrongen! Hij wilde zich daarom geheel kwijten van zijn verplichting als aap en begeerde niet dat men hem naderhand ook maar het geringste ten laste kon leggen.

Door dit edel beginsel gedreven deed hij het voorstel om, alvorens tot een algemene afkapping te besluiten, eerst op tien of twaalf apen de proef te nemen om te zien hoe zulk een vreemde kuur hun zou bekomen en dat hij, als die tien of twaalf dat bezwaarlijk zouden vinden, hij zijn eigen persoon aanbood om aan deze beproeving te worden blootgesteld. Mislukte deze afkapping en werd deze, gelijk hij vreesde, dodelijk voor degenen die haar ondergingen, dan kon men er nog altijd van afzien. Gelukte dit echter wel, dan was er nog tijd om tot de algemene afkapping te besluiten en dan zou hij de eerste wezen die er zijn stem aan gaf.

Deze edelmoedigheid was zo groot dat de vergadering uit schaamte besloot om dit voorstel in een besluit te veranderen.

De algemene afkapping

Na afloop van deze vergadering begrepen de Nummervijfianen eerst recht welk een geducht nadeel het genomen besluit hun kon doen. In de eerste plaats wisten zij zeer goed dat de aftapping van een zo voornaam lid als de staart, niet zo gemakkelijk in zijn werk zou gaan als de meesten zich verbeeldden. Ze begrepen even goed als de Nummereenianen de gevaren en de nasleep aan die afkapping verbonden. Ze konden derhalve gissen dat de proefneming nimmer in hun voordeel kon uitvallen, dat deze een geweldige indruk zou maken op de kleinzerigen en dat vooral de apinnetjes te teerhartig zouden zijn om, als ze eenmaal die ijselijk bloedige afhakking hadden gezien, deze voor de tweede maal te begeren.
Ten tweede had Nummer Een aangeboden om in eigen persoon tot de proefpersonen te behoren. De Nummervijfianen waren wel niet zo dat ze begerig waren die edelmoedigheid na te volgen of dat ze bevreesd hoefden te zijn dat iemand onder de Vijfianen trek in dat vrijwillige martelaarschap zou krijgen, maar hoe licht kon het gebeuren dat het volk, door de Eenianen opgestookt, zou eisen dat men de proefneming aan de apenhoofden bewerkstelligde en in dat geval gingen zowel hun oogmerken als hun staarten onherstelbaar verloren. Derhalve zat er niets anders op dan het volk andermaal te misleiden en tegen zijn weldoeners in het harnas te jagen.
De Vijfianen vertelden derhalve aan de goegemeente dat de Eenianen niet anders probeerden dan hen tot de lage rang van apen vernederd te houden en dat zij daartoe allerlei kunstgrepen in het werk stelden om alle heilzame beslissingen te vertragen ofwel geheel te verijdelen. Dat zij dus de eerste poging om de gelijkvormigheid van mens aan te nemen, dat is de staarten te laten afkappen, dwarsboomden door gedurig hinderpalen op de weg te werpen.
Nu, zeiden ze, heeft die landverraderlijke partij weer een ander voorstel gedaan, namelijk om bij twaalf apen de proef te nemen alvorens een algemene afkapping zal plaatsvinden, maar wie doorziet het heerszuchtige oogmerk van de Nummereenianen niet? Nummer Een biedt zich aan om tot de proefpersonen te behoren! Zeker zal men het zo draaien dat de overige elf zijn lievelingen zijn. Zodra ze door de afkapping geen superioriteit boven ons verkregen hebben zou men de afkapping als ijselijk, wreed, ondraaglijk en dodelijk doen voorkomen en de goegemeente afschrikken om insgelijks hun staarten te verliezen en mens te worden - en dan zouden de twaalf aapmensen zich eerst recht doen gelden, zichzelf in de hoogte verheffen en onze tirannen worden!
Die vervloekte Nummereenianen! riep de ganse goegemeente en dreigde dit hele complot de nek te breken.
Het tumult onder het apendom werd daarop zo geweldig dat men genoodzaakt was dadelijk een vergadering te houden en tot de algemene afkapping der staarten te besluiten. Hetgeen gedaan werd overeenkomstig het voorstel van Nummer Vijf.

De apenvreugd

Deze beslissing verwekte een algemene blijdschap onder het apendom. Alles juichte, alles danste, alles sprong, alles beijverde zich zijn vreugde te uiten. Alleen de aaplievende Nummereenianen lieten de kop hangen, zuchtten zwaar en beklaagden zich erover als apen te zijn geboren en onder apen te behoren, die meenden dat hun grootste aaplijkheid hun staart was. Deze hadden geen andere troost dan dat zij het met hun medeapen goed hadden voorgehad en dat die de rampen, die over hen dreigden te komen, volstrekt aan zichzelf te wijten hadden.
De Nummervijfianen, vrezende dat hun partij nog enige heimelijke pogingen zou doen om de gemoederen van het licht-veranderlijke apendom te wijzigen, wisten het vuur van die onbezonnen ijver zodanig aan te blazen dat de menigte zich andermaal verhief en de apenhoofden noodzaakte om de dag van de afkapping vast te stellen. Uit hoofde van de omslachtige omstandigheden, waaronder deze bloedige plechtigheid zou plaats hebben en de vele voorbereidingen daartoe, kon men het tijdstip van de afkapping niet spoediger bepalen dan op de derde dag na het nemen van de beslissing.

Intussen was het plan om de apen tot mensen te hervormen algemeen onder het mensdom bekend geworden. Men beschouwde het als een fabel, als een aardige droom, die zich vrij gladjes op een lange, winterse avond vertellen liet.
Alleen baarde het enige bekommerde opmerkingen bij de berenleiders, goochelaars, kermisgasten, theaterlieden, hansworsten en bij allen, die door middel van apen hun brood verdienden. Zij meenden hierop niet te moeten wachten, maar dadelijk gewapenderhand naar het Apenland te moeten vertrekken teneinde zulk een verschrikkelijke inbreuk op hun voorrechten te voorkomen.

De ordening

De apenhoofden hielden zich nu druk bezig met het voorbereiden van de grote dag, die voor eeuwig in de geschiedenisboeken der apen gebrandmerkt zou worden.
Nummer Een kon nog niet nalaten zijn aaplievendheid te doen gelden. Hij probeerde de afkapping zodanig te organiseren dat men niet meer dan zes apen tegelijk de staart zou afhakken. Hij hoopte dat door het zien van de marteling van slechts enkelen de overigen zozeer zouden worden afgeschrikt dat ze alsnog hun staarten wilden bewaren. Maar de Nummervijfianen (die niet anders dan listen van deze partij verwachtten) doorzagen de gehele toeleg van Nummer Een en hadden weinig moeite om die te verijdelen.
Dit was de reden dat de wijze van afkapping aldus bepaald werd: al de apen, de stamhoofden uitgezonderd, zou men in een groot veld doen bijeenkomen, hen aldaar in een grote cirkel scharen, allen achter elkaar, zodat elke aap de staart van de aap, die voor hem zat, kon bereiken.
Elke aap zou zich moeten voorzien van een scherp hakmes, een houten blokje en een pikpleister. Op een sein, dat gegeven zou worden, zou elke aap de gegrepen staart op het blokje leggen. Terzelfder tijd zou elke aap het pikpleistertje tussen de tanden moeten nemen teneinde het schielijk bij de poot te hebben. Dan zou men andermaal een sein geven en op het geven daarvan zou elke aap met de ene poot zijn scherpe bijltje omhoog moeten heffen, terwijl hij met de andere poot de staart van de aap vóór hem zou vasthouden.
Eindelijk zou het laatste sein volgen. Dan zouden alle apen tegelijk moeten toehakken en met één slag de staart, die elk op zijn blokje had, moeten afhakken. Schielijk zouden zij dan de pikpleistertjes van tussen de tanden moeten nemen en ze zonder dralen op de wonden leggen, hetgeen gemakkelijk kon geschieden aangezien ze alle in het rond achter elkaar zouden moeten blijven zitten totdat men hun het teken gaf op te rijzen. Aldus, zo meende men, kon deze grote zaak binnen de tijd van een paar minuten, tot een ieders genoegen en met weinig pijn, ten uitvoer worden gebracht.
Nummer Een, ziende dat er voor hem niets meer te doen viel, hield nog een korte toespraak tot de vergadering, betuigende vrij te zijn van het onschuldig bloed, dat even baldadig als onnut binnenkort vergoten ging worden. Hij verklaarde, voor de ganse apenmaatschappij, meegewerkt te hebben aan het plan om de apen in mensen te hervormen, maar zich er tevens tegen verzet te hebben er moordenaars van te maken. De gevolgen van deze zaak liet hij voor rekening van hen, die een dusdanig barbaars besluit hadden weten door te zetten. Dit gezegd hebbende, verliet hij de vergadering.
Waarlijk, dacht ik bij mijzelf, de Afkappianen begrijpen het zo kwalijk niet, want in het algemeen genomen is er tussen de mensen en deze apen bijna geen ander onderscheid meer dan dat de laatsten staarten hebben.

De vrijwillige afzetting

De zon, die lieve, blinkende troosteres van alles wat met ogen en gevoelszenuwen begiftigd is, hief even haar schone aangezicht boven de zichtbare afscherming tussen hemel en aarde en keek nauwelijks het Apenland in of ze herinnerde zich de voorvallen van de vorige dagen, die ze reeds beschenen had. Ze stotterde als het ware op de gezichtseinder en scheen van zins te wezen vol verontwaardiging weer terug te keren, toen haar - gelijk bij een zwangere vrouw - schielijk een vreemde lust beving - ze wilde het gebeuren van deze dag zien zonder zelf gezien te worden - ze bedacht zich derhalve en ... Doch om mijn lezer niet langer op te houden: ik wil hem duidelijk maken dat de zon zich die ganse dag achter de wolken verborg zonder dat er een wonderbaarlijk ingrijpen als waarover de bijbel ons verhaalt, plaatsvond, want het waren de donkere dagen voor Kerstmis.

De apen waren al vroeg op. Velen hunner hadden die ganse nacht niet kunnen slapen: deels om de blijdschap, die zij gevoelden over de grote plechtigheid der afkapping, die heden gebeuren moest, en deels omdat een zeker iets hun om het hart draaide dat zij geen naam konden geven en zijn oorsprong vond in het denkbeeld van evenwel hun staarten te moeten laten afhakken.

De Nummereenianen, wier aantal zeer gering was, waren bitter bedroefd. Zij overzagen alle gevolgen van deze dolligheid en vervloekten de eerste drijfveren van dit verwoestend enthousiasme. Helaas, tot de laatste ogenblikken toe bespotte men hen.

Tegen de middag vergaderde het Apendom op het veld, hetwelk men zeer netjes afgemaaid had. In het midden had men een heuvel van vijftig à zestig voet opgeworpen, welks vlakke kruin bestemd was voor de plaatsen van de Apenhoofden, die van de afkapping vrij zouden zijn. Er stond een vervaarlijk grote trommel waarop, in plaats van een kalfsvel, een olifantshuid gespannen was. Daarboven was een soort wip, door middel van welke men een zware kogel, aan een touw vastgemaakt, op de trommel liet vallen en dan weer ophaalde, hetgeen een sterk, doordringend en brommend geluid maakte, dat wel drie uur ver gehoord kon worden. Deze machine moest men gebruiken tot het geven der algemene seinen.

Toen de apen allen bij elkander waren, begon men de kring te formeren. Om mijn lezer een duidelijk denkbeeld van de zaak te geven, moet hij zich voorstellen dat zestienhonderd apen zich rond de heuvel, waarop het seintuig staat, scharen, elk met een blokje onder de ene, het kapmes in de andere poot, en met de pikpleister tussen de tanden. Deze apen formeren dus een kring, waarna zij rechtsom maken en achter elkaar gaan zitten, zodat de een vlak op de rug van de ander ziet. Elk zet daarop zijn blokje tegen het achterkwartier van zijn voor-zitter en vestigt het oog op het seintuig.

Een tweede kring, waarin zich honderd apen meer en dus zeventienhonderd apen bevinden, omringt de eerste kring. De derde kring doet hetzelfde, een vierde, vijfde, zesde enzovoort insgelijks, waarbij elke volgende kring uit honderd apen meer bestaat. De lezer kan nu zelf het aantal apen bepalen, want er waren 18005467 kringen, doch in de buitenste kring waren 15 apen meer dan er eigenlijk in behoorden.

Het Apendom zat dus zo regelmatig en zo dicht op elkaar als het met mogelijkheid zitten kon. Het leverde een ontzagwekkende vertoning op om een gehele natie als een grote opgerolde kousenband bijeen vergaderd te zien.

Aller apenogen waren nu gevestigd op de seinmachine; veIer apenharten klopten geweldig - het zou er nu op aan komen - hun staarten gingen voor eeuwig - helaas! - voor eeuwig verloren!

De zware kogel verhief zich in de hoogte. Men staarde hem na. - Hij viel - De trommel gaf een vervaarlijk bromgeluid fluks legde elke aap de vastgegrepen staart van zijn voor-zitter op het blokje.

Op bet tweede sein, de bromming van de trommel volgende, verhieven zich al de bijltjes in de hoogte ... Nu jaagde mijn kloppend hart mij bijna de boezem

uit - Ik zag de moordtuigen opgeheven ... gereed om toe te slaan ... en ... hemel!... een gans geslacht te bederven!... O, apen! riep ik uit, bedenkt wat ge doen wilt, ge zult ...

Toen werd het laatste sein gegeven! De slag, de geweldige slag, waarvan het ganse Apenland dreunde, volgde ... en de apen werden mensen gelijk, doch alleen daarin dat ze zich vrijwillig van hun achterrechten beroofden.

Mijn staart werd niet afgekapt - dus was het geen eigenbelang - maar, bij al wat heilig is, kan ik betuigen dat toen de bijlen neervielen, ik dit onderging alsof ik ook een staart had, die door de scherpte van een bijl van mijn lichaam werd afgescheiden.

De volksellende

Nauwelijks waren de bijlen door de staarten en knarsende tot op het blok doorgedrongen of de onbesefbaarste, de geweldigste pijn deed al de apen een luide schreeuw geven, zo, dat de wolken er een echo van terugkaatsten - want men gelieve te begrijpen hoe groot en verschrikkelijk het eenparig geschreeuw van zovele miljoenen apen geweest moet zijn.
En tot vermeerdering, of liever ter voltooiing van het ongeluk, werd elke aap in plaats van dadelijk na de afkapping het pikpleistertje te grijpen en op de wond van de voor hem zittende aap te leggen, dermate door de verwoede smart beduiveld dat hij, zonder om het pleistertje te denken, met zijn beide poten naar zijn eigen bloedend achterkwartier greep en als een razende uit de kring sprong.
In één ogenblik was alle orde verdwenen. Hoezeer de Apenhoofden erop aandrongen dat de pleistertjes gelegd werden, de woedende apen luisterden niet. Ze schreeuwden, ze grijnsden, ze huilden, ze knarsetandden en liepen als van hun zinnen beroofden onder elkaar door en over elkaar heen. Het gedrang, begrijpt men, was dus allergeduchtigst groot.
De ellende van het nu staartloze Apendom was onbeschrijflijk.
Sommigen bloedden zo geweldig dat zij binnen tien minuten flauw werden en als doden neervielen. Anderen, niet wetende wat te doen, staken hun poten in hun wonden en trokken er de darmen uit. Anderen werden zo hevig geduwd of getrapt, dat alles wat maar enigszins vloeibaar in hun lichaam was, er van achteren uitspoot, als water uit een glazenspuit. Anderen zochten hun staarten weer op en deden moeite er die weer aan te zetten tevergeefs! - weer anderen wentelden in hun eigen bloed, zichzelf met vuisten slaande. Het bloed liep met ganse stromen het Apenland uit. Het veld lag tien uur in het rond en twaalf voet dik opgehoopt met afgekapte staarten, waarvan de meeste nog enige trekkingen van leven hadden zodat zij als pas gevilde palingen door elkaar krioelden.
Alles wat zijn staart verloren had vervloekte de Nummervijfianen, die kort tevoren zo algemeen gezegend en toegejuicht werden. Eindelijk, door verlies van bloed en de hevigheid van de pijn stortte het ganse Apendom in onmacht neer.
De Vijfianen, ziende wat het gevolg van hun dwingelandij was, dropen beschaamd af en verborgen zich in hun rijkgeladen okkernotenbomen. Nummer Een, met al de zijnen, schoot te hulp en bepleisterde alle bloedende apegaten die hij kon bereiken. Hij verweet de ongelukkige menigte niets, neen! Hij vertroostte haar en deelde haar alle versnaperingen uit die hij bezat. Hij verzorgde de zieken, paste op hen en droeg met eigen handen de doden uit hun midden weg.

Het zieltogende apendom

De berenleiders cum suis, horende dat de apen bezig waren zich in mensen te hervormen, verdubbelden hun schreden om dit zo mogelijk te beletten. Maar ach, hoezeer zij zich haastten, zij kwamen niet eerder in het Apenland dan toen reeds het ganse Apendom in flauwte lag en met de dood worstelde.
De aandoeningen dezer aapheren waren onbeschrijflijk. Ze zagen zich eensklaps van hun bestaan en kostwinning verstoken, en zonder dat ze hun kindskinderen hoop konden geven op herstel van de gestaarte familie. Ze prezen de ijver van Nummer Een, en moedigden hem aan om nog zoveel apen te behouden als mogelijk was.
Het is waar, zeiden zij, ze zijn wel zonder staarten, maar het zijn nog apen waarmee men een theatervoorstelling kan geven.
Verwoed kwaad waren ze op de Vijfianen. Deze beschouwden zij als de bron van al deze onheilen. Ze zochten ze ijverig op, vonden ze in hun okkernotenbomen en voerden ze met zich mee om ze op de volgende kermis te gebruiken.
Ik zat op een hoge boom en beschouwde de zieltogende Apennatie met wenende ogen! Ik schreide en weeklaagde drie dagen en nachten, waarna ik in een diepe slaap viel.

De ontwaking

Uit mijn diepe slaap ontwakende was ik de verbaasdheid zelf ... want zie ... ik lag op mijn eigen bed, in mijn eigen huis!... mijn vrouw stond aan het hoofdeinde, mijn dienstbode naast haar, mijn paard hoorde ik in de stal trappen, en mijn hond likte de pot uit.

Hemel! riep ik, waar ben ik?

MIJN VROUW: Ge zijt in uw huis, mijn lieve man! Bij uw vrouw.

MIJN DIENSTMAAGD: Ge hebt in een ijlende koorts gelegen.

MIJN VROUW: En van apen gedroomd.

MIJN DIENSTMAAGD: En van allerlei soorten van staarten.

MIJN VROUW: Die men wilde afkappen ...

MIJN DIENSTMAAGD: En er andere voor in de plaats zetten.

En aldus beurtelings voortgaande werd mij mijn ganse droom verhaald.

Ik keek naar de rimpels en het gele vel van mijn vrouw, naar de dikke buik van mijn dienstmaagd, en viel andermaal in een razernij, die nog erger was.